

รูปแบบและตำแหน่งของถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน:
การศึกษาตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาระหว่างกลาง*

เจวี่ หยาง**

รดารัตน์ ศรีพันธ์วรสกุล***

รับบทความ: 22 เมษายน 2568

แก้ไขบทความ: 19 มิถุนายน 2568

ตอบรับ: 18 กรกฎาคม 2568

บทคัดย่อ

การใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังเป็นพฤติกรรมการสนทนาหนึ่งที่ได้รับ
ความสนใจ ผู้ที่มาจากต่างสังคมและวัฒนธรรมมักจะมีลักษณะการใช้ถ้อยคำแสดงการ
เป็นผู้ฟังที่แตกต่างกัน งานวิจัยนี้มุ่งศึกษารูปแบบและตำแหน่งของถ้อยคำแสดงการเป็น
ผู้ฟังของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน เก็บข้อมูลการบันทึกเสียงการสนทนาจากผู้เรียน

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต เรื่อง ถ้อยคำแสดงการเป็น
ผู้ฟังของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน: การศึกษาตามวจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาระหว่างกลาง
ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประไพพรรณ พึ่งฉิม ผู้จุดประกายความคิดทางวิชาการ อีกทั้งมอบ
กำลังใจให้แก่ผู้วิจัยตลอดระยะการทำวิจัย ผู้วิจัยขอรำลึกถึงพระคุณของครูตลอดไป

** นิสิตหลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (อีเมล: jueeey95@gmail.com)

*** อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
(อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์) (อีเมล: radarat.s@hotmail.com)

ภาษาไทยชาวจีน จำนวน 12 คู่ ผู้พูดภาษาไทย จำนวน 6 คู่ และผู้พูดภาษาจีน จำนวน 6 คู่ ผลการศึกษาพบว่าผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนใช้รูปแบบถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังที่มีความหลากหลายน้อยกว่าผู้พูดภาษาไทย และอาจมีปัญหาในการใช้คำอุทานและคำบอกสถานภาพ ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการถ่ายโอนจากภาษาแม่หรือความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับวิธีการใช้คำอุทานและคำบอกสถานภาพในภาษาไทย ส่วนด้านตำแหน่ง ทั้ง 3 กลุ่มใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังในตำแหน่งคล้ายคลึงกัน แต่มีความแตกต่างกันในด้านความถี่การใช้ กล่าวคือผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนและผู้พูดภาษาจีนนิยมใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังในตำแหน่งท้ายผลการสนทนามากกว่าผู้พูดภาษาไทย สะท้อนให้เห็นมุมมองความสุภาพของชาวจีนที่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของขงจื้อ ส่วนด้านความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบและตำแหน่งของถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟัง ทั้งผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน ผู้พูดภาษาไทย และผู้พูดภาษาจีนนิยมใช้ถ้อยคำสั้น ๆ ในตำแหน่งที่ปรากฏภายในผลการสนทนามากที่สุด ส่วนรูปแบบที่ผู้พูดภาษาไทยและผู้พูดภาษาจีนนิยมใช้ในตำแหน่งที่ปรากฏท้ายผลการสนทนาคือถ้อยคำสั้น ๆ ซึ่งแตกต่างจากผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนที่นิยมใช้คำรับรองมากกว่า ทั้งนี้ อาจเป็นผลจากปัจจัยต่าง ๆ ทั้งการแปลคำว่า “对” (dui) มาจากภาษาจีน และกลวิธีการสื่อสารของผู้เรียนภาษาที่สอง

คำสำคัญ: ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟัง, ผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน, วัจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาระหว่างกลาง

Forms and Positions of Backchannels by Chinese Learners of Thai: An Interlanguage Pragmatic Study*

Jue Yang**

Radarat Sripunvoraskul***

Received: April 22, 2025

Revised: June 19, 2025

Accepted: July 18, 2025

Abstract

The use of backchannels is a conversational behavior that has garnered scholarly attention. Individuals from different cultural and societal backgrounds tend to use backchannels in different ways. The research aims to investigate the forms and positions of backchannels used by Chinese

* This article is a part of the first author's master thesis titled *An Interlanguage Pragmatic Study of Backchannels by Chinese Learners of Thai*, Department of Thai, Faculty of Arts, Chulalongkorn University. The author would like to express her gratitude to Assistant Professor Dr. Prapaipan Phingchim, who inspired this academic pursuit and provided her with kind support during the course of this study.

** Master's student, Department of Thai, Faculty of Arts, Chulalongkorn University

*** Lecturer, Department of Thai, Faculty of Arts, Chulalongkorn University
(Email: radarat.s@hotmail.com)

learners of Thai. Data were collected from audio recordings of conversations involving 12 pairs of Chinese learners of Thai, 6 pairs of native Thai speakers, and 6 pairs of native Chinese speakers. The findings indicate that Chinese learners of Thai utilized a less varied range of backchannel forms compared to native Thai speakers, and encountered challenges with the use of interjections and assessments. These difficulties may arise from first language transfer or an incorrect understanding of how interjections function in Thai. Regarding position, the three groups use backchannels in similar positions; however, differences in frequency were observed. Specifically, Chinese learners of Thai and native Chinese speakers used backchannels more frequently at the end of a speaker's turn than native Thai speakers, reflecting a politeness perspective shaped by Confucian ideology. In terms of the relationship between the form and position of backchannels, Chinese learners of Thai, native Thai speakers, and native Chinese speakers all tend to use short utterances most frequently within the speaker's turn. While native Thai and Chinese speakers predominantly use short utterances at the end of a speaker's turn, Chinese learners of Thai show a preference for affirmative forms in the same position. This divergence may be attributed to several factors, including the influence of translating the Chinese word “对” (dui) and the communicative strategies commonly adopted by second language learners.

Keywords: backchannels, Chinese learners of Thai, interlanguage pragmatics

บทนำ

การสนทนาเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสารของมนุษย์ การสนทนามักจะมีผู้ร่วมสนทนา 2 ฝ่าย คือ ผู้พูดกับผู้ฟัง โดยปกติแล้ว ผู้พูดทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้และความคิดเห็นเป็นหลัก ส่วนผู้ฟังจะเป็นเป้าหมายที่ผู้พูดต้องการจะสื่อสารไปถึง ดังนั้น ผู้ฟังอาจตอบสนองต่อคำพูดของผู้พูดระหว่างสนทนา เช่น พยักหน้า ยิ้ม ชมวดคิ้ว ใช้คำอุทาน ใช้ถ้อยคำเออออ เป็นต้น การตอบสนองของผู้ฟังจะช่วยสื่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้ฟังและนำไปสู่การสร้างการเข้าใจระหว่างทั้ง 2 ฝ่ายได้ดียิ่งขึ้น หากพิจารณาการสนทนาในชีวิตประจำวัน บ่อยครั้งจะพบถ้อยคำที่ผู้ฟังใช้เพื่อตอบกลับหรือแสดงว่าตนเองกำลังฟังอยู่ แต่บางครั้งผู้สนทนาอาจไม่ได้ตั้งใจสังเกตปรากฏการณ์ทางภาษานี้ ถ้อยคำลักษณะนี้คือถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟัง (backchannel) ซึ่งหมายถึงถ้อยคำสั้น ๆ ที่เกิดขึ้นเมื่อผู้พูดกำลังได้รับผลจากการสนทนาอยู่ โดยไม่ได้ถือเป็นการขัดจังหวะผู้พูด (Fries, 1952; Yngve, 1970) ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังสามารถสื่อให้ผู้พูดเห็นว่าผู้ฟังกำลังฟังการสนทนาอยู่หรือยังคงมีส่วนร่วมอยู่ในการสนทนานั้น การใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังเป็นพฤติกรรมการสนทนาหนึ่งที่มีความสนใจจากนักวิจัยสาขาต่าง ๆ เช่น ภาษาศาสตร์ (Yngve, 1970; Allwood et al., 1992) สนทนาวิเคราะห์ (Schegloff, 1982; Goodwin, 1986; Gardner, 2001) การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม (White, 1989; Clancy et al., 1996; Deng, 2008) จิตวิทยาาสตร์ (Duncan, 1972; Bavelas et al., 2000) เป็นต้น

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าผู้ที่มาจากต่างสังคมและวัฒนธรรมจะมีรูปแบบและลักษณะการสนทนาที่แตกต่างกัน ดังนั้น การใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังในแต่ละวัฒนธรรมจึงมีความแตกต่างในหลายด้าน นักภาษาศาสตร์สังคมปฏิสัมพันธ์แสดงให้เห็นว่า เมื่อผู้ที่มีลักษณะการสนทนาแตกต่างกันร่วมสนทนากัน เป็นไปได้ว่าจะเกิดปัญหาหรือความเข้าใจผิดในการสื่อสาร ซึ่งอาจส่งผลกระทบให้เกิดการประเมินวัฒนธรรม

นั้นในด้านลบ (negative cultural evaluation) หรือเกิดการสร้างภาพเหมารวม (stereotyping) (Gumperz, 1982; Tannen, 1990, as cited in Deng, 2008, p. 304)

จากลักษณะดังกล่าวทำให้นักวิจัยหลายท่านเริ่มสนใจศึกษาเปรียบเทียบการ แสดงการเป็นผู้ฟังในแต่ละวัฒนธรรม เช่น แคลนซีและคณะ (Clancy et al., 1996) ได้ ศึกษาเปรียบเทียบถ้อยคำตอบกลับของผู้ฟัง (reactive token) 3 ภาษา ได้แก่ ภาษาอังกฤษ ภาษาญี่ปุ่น และภาษาจีน พบว่าผู้พูดภาษาจีนใช้ถ้อยคำตอบกลับของผู้ฟัง น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของผู้พูดภาษาอังกฤษและผู้พูดภาษาญี่ปุ่น โดยผู้พูดภาษาจีนใช้ถ้อยคำ ตอบกลับของผู้ฟังในลักษณะที่เป็นคำศัพท์ที่มีความหมายมากกว่าผู้พูดภาษาญี่ปุ่น แต่น้อยกว่าผู้พูดภาษาอังกฤษเล็กน้อย นอกจากนี้ยังพบว่าผู้พูดภาษาจีนใช้ถ้อยคำ ตอบกลับของผู้ฟังในจุดที่มีความสมบูรณ์ทางไวยากรณ์ในควมถี่เท่ากันกับผู้พูด ภาษาอังกฤษแต่สูงกว่าผู้พูดภาษาญี่ปุ่น แคลนซีและคณะเห็นว่าพฤติกรรมของผู้พูด ภาษาจีนคือ “non-coercive cultural orientation” กล่าวคือผู้พูดภาษาจีนหลีกเลี่ยง การทำตนเหนือผู้อื่นและพยายามไม่แทรกแซงระหว่างสนทนา แสดงให้เห็นลักษณะ การสนทนาของผู้พูดภาษาจีนที่ผู้ร่วมสนทนาให้เกียรติซึ่งกันและกัน

ส่วนในภาษาไทย พบบางวิจัยของอัญชลี วรรณรักษ์ (Wannaruk, 1997) ซึ่งได้ ศึกษาเปรียบเทียบถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังของผู้ร่วมสนทนาที่มีสถานภาพเท่ากันใน ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พบว่าผู้พูดภาษาไทยกล่าวถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังมากกว่า ผู้พูดภาษาอังกฤษแบบอเมริกัน โดยผู้พูดภาษาไทยเพศหญิงและผู้พูดภาษาอังกฤษ เพศหญิงใช้ในความถี่คล้ายคลึงกัน แต่ผู้พูดภาษาไทยเพศชายใช้ในความถี่สูงกว่าผู้พูด ภาษาอังกฤษเพศชายอย่างเห็นได้ชัด

นอกจากการศึกษาเปรียบเทียบภาษาไทยและภาษาอังกฤษแล้ว ยังพบงานวิจัย ที่ศึกษาเฉพาะผู้พูดภาษาไทยของนริศรา หาสนาม (2558) ซึ่งศึกษาถ้อยคำแสดงการเป็น ผู้ฟังของผู้ร่วมสนทนาที่มีสถานภาพเท่ากันในบทสนทนาภาษาไทยในด้านรูปแบบ ตำแหน่ง และหน้าที่ ผลการศึกษาพบว่าถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังในภาษาไทยมีความ หลากหลายทั้งในด้านรูปแบบ ตำแหน่ง และหน้าที่ โดยผู้ฟังในภาษาไทยมีแนวโน้มที่จะใช้

รูปแบบถ้อยคำสั้น ๆ ในการกล่าวถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังมากที่สุด และมักจะใช้ในตำแหน่งภายในผลัดการสนทนา

จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่าลักษณะการใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังในภาษาไทยและภาษาจีนมีความแตกต่างกัน กล่าวคือผู้พูดภาษาไทยใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังหลากหลายประเภททั้งในด้านรูปแบบและตำแหน่ง ในขณะที่ผู้พูดภาษาจีนมักจะใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังในความถี่ต่ำ

เมื่อพิจารณาในมุมมองการใช้ภาษาที่สอง ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังเป็นตัวบ่งชี้สมรรถนะเชิงปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียนภาษาที่สอง และยังสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถทางภาษาของผู้เรียนด้วย (Ross, 2018) จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าผู้เรียนภาษาที่สองชาวจีนยังมีข้อจำกัดด้านการใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟัง โดยได้รับอิทธิพลจากภาษาแม่ เช่น หวัน (Wan, 2018) ได้ศึกษารูปแบบและหน้าที่ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังในการสนทนาระหว่างผู้เรียนภาษาอังกฤษชาวจีนและเจ้าของภาษาอังกฤษ พบว่าผู้เรียนภาษาอังกฤษชาวจีนใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังในความถี่ต่ำกว่าเจ้าของภาษาอังกฤษ และมักใช้ทำหน้าที่เพื่อกระตุ้นผู้พูดให้กล่าวต่อและแสดงการรับรู้ ในขณะที่เจ้าของภาษาอังกฤษมักจะมีส่วนร่วมสูงและมีแนวโน้มที่จะผลักดันการสนทนา โดยใช้ในความถี่สูงกว่า และมักจะใช้ทำหน้าที่เพื่อแสดงความเข้าใจและอารมณ์ความรู้สึก การเปลี่ยนประเด็นการสนทนา หรือการแสดงการไม่สนใจ ซึ่งสอดคล้องกับเกาและหวัง (Gao & Wang, 2024) ที่ได้ศึกษาความสามารถทางการรับฟังเชิงรุก (active listening ability) ในการสนทนาเชิงธุรกิจของผู้เรียนภาษาอังกฤษชาวจีน ซึ่งพบว่าหากเปรียบเทียบกับผู้พูดภาษาอังกฤษ ผู้เรียนภาษาอังกฤษชาวจีนมักใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังแบบระมัดระวังมากกว่า

อย่างไรก็ตาม งานที่ศึกษาถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังของผู้เรียนภาษาที่สองชาวจีนมีจำนวนน้อยและเน้นศึกษาผู้เรียนภาษาอังกฤษชาวจีนเป็นหลัก ผู้วิจัยเห็นว่ายังไม่มีงานวิจัยที่ศึกษารูปแบบและตำแหน่งของถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังของผู้เรียนภาษาไทย

ปีที่ 43 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2569)

ชาวจีนตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาระหว่างกลาง ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาประเด็นดังกล่าว โดยมุ่งศึกษาว่าผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนจะมีลักษณะการใช้รูปแบบของถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังในภาษาไทยอย่างไร ใช้ในตำแหน่งใดบ้าง และสามารถใช้ได้เหมาะสมหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบและตำแหน่งของถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาระหว่างกลาง
2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบและตำแหน่งของถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟัง

แนวคิดที่ใช้ในงานวิจัย

1. ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟัง

การใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังเป็นพฤติกรรมการสนทนารูปแบบหนึ่งที่มีความสนใจจากนักวิจัยสาขาต่าง ๆ เช่น ภาษาศาสตร์ สนทนาวิเคราะห์ การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม จิตวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ผู้วิจัยพบว่านักวิจัยได้ใช้ศัพท์บัญญัติหลายคำในการอธิบายพฤติกรรมการสนทนา เช่น “feedback” (Leavitt & Mueller, 1951), “signals of continued attention” (Fries, 1952), “listener response” (Dittmann & Llewellyn, 1967, 1968; Bavelas et al., 2002; Deng, 2008, 2009), “back-channels” or “back-channel responses” (Yngve, 1970; Duncan, 1972, 1973; Duncan & Fiske, 1977, 1985; Tao & Thompson, 1991), “reactive tokens” (Clancy et al., 1996) และ “back-channel feedback” (Ward & Tsukahara, 2000) เป็นต้น

ทศวรรษที่ 1950 เป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟัง ชาร์ลส์ คาร์เพนเทอร์ ฟรายส์ (Charles Carpenter Fries) เป็นนักภาษาศาสตร์คนแรก

ศึกษาถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังในด้านปริจเฉท โดยเน้นหน้าที่ในการสื่อสารของภาษา (communicative function) ฟรายส์ (Fries, 1952) ให้คำอธิบายว่า ผู้ฟังจะส่งสัญญาณให้ผู้พูดเพื่อแสดงความสนใจอย่างต่อเนื่องในลักษณะคำพูดสั้น ๆ ที่ไม่ขัดจังหวะผู้พูดและไม่สามารถคาดเดาตำแหน่งการปรากฏได้ เช่น Yes, Uh huh, Yeah, I see, Good

จากการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมา ประเด็นในการศึกษาถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังที่ยังเป็นที่ถกเถียงอยู่ประเด็นหนึ่งคือถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังนับเป็นผลัดการสนทนาหรือไม่ อิงเว (Yngve, 1970) เห็นว่าถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังไม่นับเป็นผลัดการสนทนา (non-primary turns or non-turn) และได้สันนิษฐานว่าในการสนทนาจะมี “main channel” และ “back channel” โดยการกระทำของผู้พูดหรือผู้ครองผลัดจะเป็นช่องทางหลัก (main channel) ส่วนถ้อยคำสั้น ๆ จากผู้ฟังหรือผู้ที่ไม่ได้ครองผลัดจะจัดเป็นถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟัง (back channel) การใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังคือผู้ที่ไม่ได้ครองผลัดส่งถ้อยคำสั้น ๆ อย่าง “yes” “uh huh” โดยไม่ได้บังคับให้ผู้ครองผลัดทิ้งผลัดของตนเองให้

ดันแคน (Duncan, 1972) สนับสนุนแนวคิดดังกล่าวที่ว่า “ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังไม่นับเป็นผลัดการสนทนา” เช่นกัน โดยอธิบายว่าในการสนทนาที่มีผู้ร่วมสนทนาสองคน ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังปรากฏพร้อมกันกับคำพูดของผู้พูดได้โดยไม่นับว่าเป็นจุดเปลี่ยนผลัด และบางครั้งผู้ฟังอาจใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังเพื่อหลีกเลี่ยงการครองผลัด

ต่อมา แคลนซีและคณะ (Clancy et al., 1996) ได้ใช้เกณฑ์อีกรูปแบบหนึ่งในการนิยามถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟัง โดยมองว่าถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังเป็นถ้อยคำสั้น ๆ ที่ผู้ฟังใช้ในระหว่างผู้พูดกำลังพูดอยู่ โดยไม่ได้ทำให้ผู้พูดเสียบทบาทผู้พูดหลัก และไม่ได้เรียกร้องสิทธิในการพูดของตนเอง หากถ้อยคำสั้น ๆ นั้นอยู่ในผลัดที่สองของผู้ฟังจะไม่นับเป็นถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟัง เช่น การตอบคำถาม

หลังจากนั้น วอร์ดและสึกาฮาระ (Ward & Tsukahara, 2000) ให้นิยามถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังไว้ในบทความเรื่อง “Prosodic features which cue back-channel responses in English and Japanese” โดยไม่ได้นิยามจากมุมมองของผู้พูด แต่นิยามจากมุมมองของผู้ฟัง ซึ่งเป็นผู้ที่ผลิตถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟัง มีรายละเอียดดังนี้

1) ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟัง คือ ถ้อยคำที่ผู้ฟังใช้เพื่อตอบกลับไปยังถ้อยคำของผู้พูดโดยตรง

2) ผู้ฟังเลือกได้ว่าจะใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังหรือไม่

3) ผู้ฟังไม่ได้กำหนดให้ผู้พูดต้องตอบกลับถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟัง

นอกจากนี้ วอร์ดและสึกาฮาระยังได้อธิบายจุดประสงค์ของการกำหนดลักษณะของถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังทั้ง 3 ข้อเพิ่มเติมว่า

ข้อแรก กำหนดเพื่อจำแนกถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังออกจากถ้อยคำของผู้พูด และถ้อยคำตอบกลับที่ได้หยุดเป็นชั่วคราว

ข้อที่สอง กำหนดเพื่อจำแนกถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังออกจากถ้อยคำการตอบคำถาม

ข้อที่สาม กำหนดเพื่อจำแนกถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังออกจากถ้อยคำที่ขอความกระจ่างจากผู้พูด

จากการทบทวนนิยามของถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่านิยามของวอร์ดและสึกาฮาระมีความชัดเจนและสมบูรณ์ ดังนั้น ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจะนิยามถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังตามเกณฑ์ของวอร์ดและสึกาฮาระ (Ward & Tsukahara, 2000, p. 1182)

2. ผลัดการสนทนาและการพูดซ้อน

แซคส์และคณะ (Sacks et al., 1974) ให้คำจำกัดความว่า ผลัดการสนทนา (turn) คือ ช่วงการพูดของผู้ร่วมสนทนาแต่ละคนก่อนที่จะมีการเปลี่ยนตัวผู้พูด โดยแต่ละผลัดการสนทนามีองค์ประกอบย่อยคือหน่วยผลัด (turn constructional unit: TCU)

หมายถึง หน่วยที่สร้างขึ้นในผลัดการสนทนา หน่วยผลัดอาจมีลักษณะเป็นคำ วลี อนุพยางค์ หรือประโยค ในผลัดการสนทนาเดียวอาจมีเพียงหน่วยผลัดเดียวหรือหลายหน่วยผลัดก็ได้ เมื่อผู้พูดปัจจุบันหยุดพูด อาจมีจุดที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนบทบาทการเป็นผู้พูดในท้ายผลัด จุดนี้เรียกว่าจุดการเปลี่ยนผลัดที่เหมาะสม (transition relevance place: TRP)

ในจุดการเปลี่ยนผลัดที่เหมาะสมอาจมีช่องว่าง (gap) ที่เป็นช่วงเงียบสั้น ๆ หรือผู้สนทนาสองฝ่ายอาจเกิดการพูดซ้อนกัน (overlap) ซึ่งเป็นเรื่องปกติในการสนทนา ซิมเมอร์แมนและเวสต์ (Zimmerman & West, 1975) ได้ใช้แนวคิดของแซคส์และคณะ (Sacks et al., 1974) ที่ได้ศึกษาเรื่องการพูดซ้อนในงานวิจัยเรื่อง “Sex roles, interruptions and silences in conversation” โดยแบ่งการพูดซ้อนเป็น 2 ลักษณะได้แก่

1. การพูดพร้อมกัน (overlaps) หมายถึง การที่ผู้พูดกล่าวซ้อนในตำแหน่งที่เป็นจุดการเปลี่ยนผลัดที่เหมาะสม
2. การพูดแทรก (interruptions) หมายถึง การที่ผู้พูดกล่าวซ้อนในตำแหน่งที่ไม่ใช่จุดการเปลี่ยนผลัดที่เหมาะสม

เนื่องจากถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังอาจปรากฏในช่องว่างระหว่างผลัดการสนทนาหรืออาจซ้อนทับกันกับถ้อยคำของผู้พูดที่กำลังพูดอยู่ ผู้วิจัยจึงจะวิเคราะห์ตำแหน่งถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังตามแนวคิดเรื่องผลัดการสนทนาและจุดการเปลี่ยนผลัดที่เหมาะสมของแซคส์และคณะ (Sacks et al., 1974) และแนวคิดเรื่องการพูดซ้อนของซิมเมอร์แมนและเวสต์ (Zimmerman & West, 1975)

3. วัจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาระหว่างกลาง

วัจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาระหว่างกลาง (interlanguage pragmatics) เป็นศาสตร์ที่ผสมผสานสาขาวิชาการสองสาขาเข้าด้วยกัน ได้แก่ การศึกษาการรับภาษาที่สอง

(second language acquisition) และวัจนปฏิบัติศาสตร์ (pragmatics) (Kasper & Blum-Kulka, 1993, p. 3) คำว่า “interlanguage” หรือศัพท์บัญญัติเรียกว่า “ภาษาระหว่างกลาง” เป็นศัพท์ที่แลร์รี เซลินเกอร์ (Larry Selinker) นักวิชาการด้านการศึกษาการรับภาษาคิดค้นขึ้น (Selinker, 1972) ภาษาระหว่างกลางมีความหมายว่า ชั้นของภาษาของผู้เรียนที่มีการปนกันระหว่างภาษาแม่กับภาษาเป้าหมาย (Kraft & Geluykens, 2007, p. 12)

คาสเปอร์และบลุม-คูลกา (Kasper & Blum-Kulka, 1993, pp. 4-13) ได้เสนอขอบเขตการศึกษาวัจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาระหว่างกลาง 5 ด้านในหนังสือ Interlanguage Pragmatics ประกอบด้วย ความเข้าใจด้านวัจนปฏิบัติ (pragmatic comprehension) การผลิตการกระทำทางภาษา (production of linguistic action) พัฒนาการของสามัตถิยะวัจนปฏิบัติ (development of pragmatic competence) การถ่ายโอนทางวัจนปฏิบัติ (pragmatic transfer) และผลการสื่อสาร (communicative effect) ทั้งนี้การถ่ายโอนทางวัจนปฏิบัติ (pragmatic transfer) เป็นการศึกษาการถ่ายโอนจากภาษาแม่สู่ภาษาที่สอง ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการศึกษาวัจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาระหว่างกลาง โดยการถ่ายโอนทางวัจนปฏิบัติ หมายถึง อิทธิพลของความรู้ทางวัจนปฏิบัติที่เกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมอื่น ๆ นอกเหนือจากภาษาที่สองที่ส่งผลต่อความเข้าใจ การผลิตภาษา และการเรียนรู้ภาษาที่สอง (Kasper, 1992, p. 207) การถ่ายโอนทางวัจนปฏิบัติสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1. การถ่ายโอนทางบวก (positive transfer) หมายถึง อิทธิพลของความรู้และความสามารถทางวัจนปฏิบัติในภาษาแม่ที่สอดคล้องกับภาษาที่สอง
2. การถ่ายโอนทางลบ (negative transfer) หมายถึง อิทธิพลของความรู้และความสามารถทางวัจนปฏิบัติในภาษาแม่ที่แตกต่างกับภาษาที่สอง

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะใช้แนวคิดวัจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาระหว่างกลางเป็นกรอบการวิเคราะห์ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน โดยเปรียบเทียบ

ความเหมือนและความแตกต่างระหว่างการใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังของผู้เรียนกับของเจ้าของภาษา

ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลการสนทนาจากกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม ได้แก่

1. ผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน ต้องเป็นนักศึกษาที่มีช่วงอายุ 20-23 ปี โดยเรียนวิชาภาษาไทยเป็นวิชาเอกมาอย่างน้อย 2 ปี มีประสบการณ์แลกเปลี่ยนที่ประเทศไทยอย่างน้อย 6 เดือน และสามารถใช้ภาษาไทยสื่อสารกับเจ้าของภาษาไทยในชีวิตประจำวันได้ เนื่องจากการใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังมักสะท้อนให้เห็นถึงสมรรถนะเชิงปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียนภาษาที่สอง (Ross, 2018) จึงมีความจำเป็นต้องคัดเลือกผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนที่มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเจ้าของภาษาไทยมาบ้างแล้ว งานวิจัยนี้ได้เก็บข้อมูลผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน จำนวน 12 คู่ โดยมีคู่สนทนาเพศหญิง จำนวน 9 คู่ คู่สนทนาเพศชายจำนวน 2 คู่ และคู่สนทนาชาย-หญิง จำนวน 1 คู่ ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลจากมหาวิทยาลัยของประเทศจีน จำนวน 6 แห่ง¹ ได้แก่ มหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศปักกิ่ง มหาวิทยาลัยภาษาและการค้าต่างประเทศกวางตุ้ง มหาวิทยาลัยนานาชาติศึกษาเซี่ยงไฮ้ มหาวิทยาลัยชนชาติกวางสี มหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศเสฉวน และมหาวิทยาลัยชนชาติยูนนาน ซึ่งมหาวิทยาลัยดังกล่าวล้วนเป็นมหาวิทยาลัยที่เปิดสอน

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต เรื่อง ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน: การศึกษาตามวจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาระหว่างกลาง สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วิทยานิพนธ์ดังกล่าวเป็นโครงการวิจัยที่ 670031 และได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยแล้ว

ปีที่ 43 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2569)

วิชาภาษาไทยและมีมาตรฐานหลักสูตรที่ได้รับการยอมรับ รวมทั้งมีจำนวนนักศึกษาจีนที่เรียนภาษาไทยเป็นวิชาเอกจำนวนมาก

2. ผู้พูดภาษาไทย ต้องเป็นนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ช่วงอายุ 20-23 ปี จำนวน 6 คู่ โดยมีคู่สนทนาเพศหญิง จำนวน 2 คู่ คู่สนทนาเพศชาย จำนวน 1 คู่ และคู่สนทนาชาย-หญิง จำนวน 2 คู่

3. ผู้พูดภาษาจีน ต้องเป็นนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยในประเทศจีน ช่วงอายุ 20-23 ปี จำนวน 6 คู่ โดยมีคู่สนทนาเพศหญิง จำนวน 4 คู่ และคู่สนทนาเพศชาย จำนวน 2 คู่

ทั้งนี้ งานวิจัยนี้จะศึกษาเฉพาะวัจนภาษาเท่านั้น ไม่ศึกษาวัจนภาษาที่แสดงการเป็นผู้ฟัง เช่น การพยักหน้า การยิ้ม การขมวดคิ้ว เป็นต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การสำรวจและศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย ประกอบด้วยแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟัง (backchannel) วัจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาระหว่างกลาง (interlanguage pragmatics) และสนทนาวิเคราะห์ (conversation analysis) นอกจากนี้ยังทบทวนงานวิจัยที่ศึกษาถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังทั้งในภาษาไทยและภาษาจีนด้วย

ขั้นที่ 2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เนื่องจากหัวข้อการสนทนาอาจมีผลต่อการเลือกใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟัง ผู้วิจัยจึงเลือกหัวข้อการสนทนาที่มักปรากฏในชีวิตประจำวัน โดยคัดเลือกจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้พูดภาษาไทย จำนวน 3 คน และผู้พูดภาษาจีน จำนวน 3 คน ผลการสัมภาษณ์พบว่าหัวข้อการสนทนาที่ปรากฏมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ เรื่องความรัก เรื่องซุบซิบ เรื่องวันหยุด

ขั้นที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนย่อย 2 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) ผู้วิจัยเก็บข้อมูลการสนทนาจากผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน จำนวน 12 คู่ ผู้พูดภาษาไทย จำนวน 6 คู่ และผู้พูดภาษาจีน จำนวน 6 คู่ คู่สนทนาทั้ง 2 ฝ่ายมีสถานภาพเท่าเทียมกันและต้องยินยอมให้บันทึกเสียงการสนทนาทั้งคู่ ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะขอความร่วมมือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยให้บันทึกเสียงในห้องปิดหรือสถานที่ที่ไม่มีบุคคลผู้ไม่เกี่ยวข้อง ส่วนประเด็นในการสนทนา ผู้วิจัยจะกำหนดหัวข้อในการสนทนาให้ ได้แก่ เรื่องความรัก เรื่องซุบซิบ เรื่องวันหยุด ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยแต่ละคู่จะได้รับหัวข้อสนทนาเพียงหนึ่งหัวข้อ ความยาวการสนทนาประมาณ 10-15 นาที โดยต้องมีความยาวไม่น้อยกว่า 10 นาที
- 2) หลังจากได้รับข้อมูลการบันทึกเสียงการสนทนา ผู้วิจัยจะขออนุญาตถอดเทปบันทึกเสียงโดยไม่ระบุชื่อจริงของผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ส่วนชื่อบุคคล ชื่อสถานที่ที่ถูกกล่าวถึงในการสนทนา เช่น ชื่อบริษัท ชื่อสถานศึกษา เป็นต้น ผู้วิจัยจะใช้สัญลักษณ์ภาษาอังกฤษแทน เพื่อรักษาความเป็นส่วนตัวของผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยและผู้ที่ถูกกล่าวถึง

ขั้นที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล มีขั้นตอนย่อย 4 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) จำแนกถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังออกจากถ้อยคำประเภทอื่น ๆ ของผู้ฟัง โดยวิเคราะห์ตามเกณฑ์ของวอร์ดและสึกาฮาระ (Ward & Tsukahara, 2000, p. 1182)
- 2) วิเคราะห์รูปแบบของถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน ผู้พูดภาษาไทย และผู้พูดภาษาจีน โดยพิจารณารูปภาษาและชนิดของคำตามเกณฑ์ของนวรรณ พันธุเมธา (2554) และตรวจสอบความหมายของคำจากพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 รวมทั้งพิจารณา

ปีที่ 43 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2569)

ถ้อยคำที่ปรากฏก่อนหน้าของผู้พูดด้วย หลังจากนั้นจึงเปรียบเทียบข้อมูลทั้ง 3 กลุ่ม

- 3) วิเคราะห์ตำแหน่งถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน ผู้พูดภาษาไทย และผู้พูดภาษาจีน ตามแนวคิดเรื่องผลัดการสนทนาและจุดเปลี่ยนตัวผู้ร่วมสนทนาของแซคส์และคณะ (Sacks et al., 1974) แนวคิดเรื่องการพูดซ้อนของซิมเมอร์แมนและเวสต์ (Zimmerman & West, 1975) หลังจากนั้นจึงเปรียบเทียบข้อมูลทั้ง 3 กลุ่ม
- 4) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบและตำแหน่งของถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟัง โดยพิจารณาความถี่การใช้รูปแบบต่าง ๆ ของถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังในแต่ละตำแหน่ง

ขั้นที่ 5 สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ รูปแบบของถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟัง ตำแหน่งของถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟัง และความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบและตำแหน่งของถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟัง ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. รูปแบบของถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟัง

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน 12 คู่ ผู้พูดภาษาไทย 6 คู่ และผู้พูดภาษาจีน 6 คู่ จากการวิเคราะห์บทสนทนาของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน ผู้พูดภาษาไทย และผู้พูดภาษาจีน พบว่าผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังจำนวน 384 ถ้อยคำ ผู้พูดภาษาไทยใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟัง จำนวน 577 ถ้อยคำ ส่วนผู้พูดภาษาจีนใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟัง จำนวน 192 ถ้อยคำ ส่วนรูปแบบของถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟัง พบทั้งกลุ่มถ้อยคำสั้น ๆ กลุ่มคำรับรอง กลุ่มถ้อยคำที่กล่าวต่อถ้อยคำของผู้พูด กลุ่มถ้อยคำที่กล่าวซ้ำถ้อยคำของผู้พูด กลุ่มคำบอกสถานการณ์ กลุ่มคำ

วารสารภาษาและวรรณคดีไทย

อุทยาน กลุ่มคำปฏิเสธ กลุ่มคำประเมินค่า กลุ่มคำถามสั้น ๆ และกลุ่มคำสรรพนาม
ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงรูปแบบของถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟัง

	ผู้เรียนภาษาไทย ชาวจีน (12 คู่)		ผู้พูดภาษาไทย (6 คู่)		ผู้พูดภาษาจีน (6 คู่)	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
ถ้อยคำสั้น ๆ	190	49.48	345	59.79	123	64.06
คำรับรอง	120	31.25	87	15.08	37	19.27
กล่าวต่อ	24	6.25	29	5.03	7	3.65
กล่าวซ้ำ	23	5.99	24	4.16	5	2.6
คำบอกสถานภาพ	14	3.65	-	-	-	-
คำอุทาน	11	2.86	52	9.01	15	7.81
คำประเมินค่า	1	0.26	16	2.77	5	2.6
คำปฏิเสธ	1	0.26	3	0.52	-	-
คำถามสั้น ๆ	-	-	16	2.77	-	-
คำสรรพนาม	-	-	5	0.87	-	-
รวม	384	100	577	100	192	99.99²

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าหากพิจารณาภาพรวมของรูปแบบที่ใช้ ผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน ผู้พูดภาษาไทย และผู้พูดภาษาจีนนิยมเลือกใช้ถ้อยคำสั้น ๆ ในการแสดงการเป็นผู้ฟังมากที่สุด รองลงมาคือคำรับรอง นอกจากนี้ รูปแบบของถ้อยคำแสดง

² หมายเหตุ: ผลรวมร้อยละอาจไม่ครบ 100 เนื่องจากการปัดเศษทศนิยมสองตำแหน่ง

การเป็นผู้ฟังที่ผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนนิยมใช้คือถ้อยคำที่กล่าวต่อถ้อยคำของผู้พูดและถ้อยคำที่กล่าวซ้ำถ้อยคำของผู้พูด ในขณะที่รูปแบบที่ผู้พูดภาษาไทยและผู้พูดภาษาจีนนิยมใช้เป็นอันดับที่ 3 คือคำอุทาน ผลการศึกษาในงานวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาซึ่งพบว่าผู้พูดภาษาไทยนิยมใช้ถ้อยคำสั้น ๆ มากที่สุด และใช้คำอุทานในความถี่ค่อนข้างสูง (นริศรา หาสนาม, 2558) ส่วนผู้พูดภาษาจีนนิยมใช้ถ้อยคำสั้น ๆ และคำอุทานในการแสดงการเป็นผู้ฟัง (Wu, 2001; Wang, 2015) ทั้งนี้ หากพิจารณาจากความถี่ในการใช้คำอุทาน ผู้พูดภาษาจีนอาจใช้น้อยกว่าผู้พูดภาษาไทย แต่หากพิจารณาจากสัดส่วนในการใช้พบว่าคำอุทานเป็นรูปแบบของถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังที่ผู้พูดภาษาจีนใช้มากที่สุดเป็นอันดับ 3

ผลการศึกษาที่น่าสนใจคือถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังบางรูปแบบพบเฉพาะในข้อมูลของผู้บอกภาษากลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง กล่าวคือคำบอกสถานภาพเป็นถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังที่พบเฉพาะในข้อมูลของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน ในขณะที่คำถามสั้น ๆ และคำสรรพนามเป็นถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังที่พบเฉพาะในข้อมูลของผู้พูดภาษาไทย

หากเปรียบเทียบความถี่เฉลี่ยในการใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังของผู้พูดทั้ง 3 กลุ่ม พบว่าผู้พูดภาษาไทยมีแนวโน้มที่จะใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังในความถี่สูงกว่าผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนและผู้พูดภาษาจีนอย่างเห็นได้ชัด โดยมีจำนวนเฉลี่ยประมาณ 96 ครั้งต่อบทสนทนา ในขณะที่ผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนและผู้พูดภาษาจีนใช้ในความถี่ใกล้เคียงกัน โดยมีจำนวนเฉลี่ยประมาณ 32 ครั้งต่อบทสนทนา สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาซึ่งพบว่าผู้พูดภาษาจีนและชาวจีนที่เรียนภาษาต่างประเทศเป็นภาษาที่สองมักจะใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังในความถี่ต่ำ (Günthner, 1993; Deng, 2008)

ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอรายละเอียดพร้อมยกตัวอย่างรูปแบบของถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1.1 ถ้อยคำสั้น ๆ

ถ้อยคำสั้น ๆ คือ คำที่เปล่งออกมาเพื่อแสดงการเป็นผู้ฟัง มีลักษณะเป็นคำศัพท์สั้น ๆ และไม่มี ความหมายชัดเจนนัก เป็นรูปแบบถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังที่ผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน ผู้พูดภาษาไทย และผู้พูดภาษาจีนนิยมใช้มากที่สุด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1 (การสนทนาของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน)

1	A: ตอนนี้ยังติดต่อไหมคะ (3.3)
2	B: ติดต่ออยู่_แต่ว่าไม่บ่อยค่ะ (0.26)
→ 3	A: อืม:: (0.37) (180.77)
4	B: แต่ ว่า_ไม่_ไม่_ไม่_เป็นแฟนแล้วค่ะ_เป็นไปได้ = = แล้วค่ะ (0.23)
→ 5	A: อืม:: (หัวเราะ) (0.79) (187.66)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นการสนทนาในหัวข้อความรัก ในผลัดที่ 1 A ได้ถามคำถามที่เกี่ยวข้องกับแฟนเก่าของ B ในผลัดที่ 2 และ 4 B มีบทบาทเป็นผู้พูด อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตนกับแฟนเก่าในปัจจุบันนี้ ในขณะที่ A มีบทบาทเป็นผู้ฟัง ใช้ถ้อยคำสั้น ๆ “อืม” เพื่อแสดงว่าตนกำลังฟังอยู่

1.2 คำรับรอง

คำรับรอง คือ คำศัพท์หรือวลีที่ใช้ในการรับรองถ้อยคำของผู้พูด (นริศรา หาสนาม, 2558, น. 66) ซึ่งมักทำหน้าที่แสดงความเห็นด้วยหรือการยืนยันถ้อยคำของผู้พูด

ปีที่ 43 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2569)

ในภาษาไทยมักพบคำว่า “ใช่” “โอเค” “จริง” “เกิด” และ “เข้าใจ” ส่วนในภาษาจีนมักพบคำว่า “对” (duì) “是的” (shì de) “真的” (zhēn de) เป็นต้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 2 (การสนทนาของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน)

1	A: ก็จำไม่ได้ชื่อไทยชื่ออะไร ก็แค่จำชื่อจีนนะคะ _ = = [ชื่อละครภาษาจีน]
→ 2	B: <u>ใช่ครับ</u> ในช่วงที่เปิดอะ = (462.61) = มัน::อืม:: ดังมากนะครับ ทุกคนก็ไปดู แต่ว่าผมไม่ได้ = = ไปดูนะ [หัวเราะ]
→ 3	A: <u>ใช่ค่ะ</u> แต่ว่า แต่ว่า ซีรีส์นี่อะ = (473.35) = น่าดูมากค่ะ คือเวลาดูก็ ก็อีกฉะ ฉะอีกฉะความรัก = = ความรักของทั้งสองคนนะคะ

จากตัวอย่างข้างต้น A และ B กำลังสนทนาเกี่ยวกับละครไทย ในผลัดที่ 1 A กล่าวถึงละครไทยที่มีชื่อเสียงในประเทศจีนเรื่องหนึ่ง แต่เนื่องจาก A นึกชื่อภาษาไทยของละครดังกล่าวไม่ออก จึงได้กล่าวชื่อภาษาจีนแทน ขณะนั้นในผลัดที่ 2 B ได้กล่าวคำรับรอง “ใช่ครับ” เพื่อแสดงการเป็นผู้ฟังและยืนยันชื่อละครที่ A กล่าวถึง จากนั้น B ได้เปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้พูด โดยกล่าวต่อว่า แม้ว่าละครดังกล่าวเป็นละครไทยที่มีชื่อเสียง แต่ B ยังไม่เคยดู ต่อมาในผลัดที่ 3 A ใช้คำรับรอง “ใช่ค่ะ” เพื่อแสดงการเป็นผู้ฟัง และพยายามกลับมาแนะนำละครดังกล่าวว่าเป็นละครไทยที่สนุกและน่าดู

ทั้งนี้ สิ่งที่น่าสนใจคือหากพิจารณาจากบริบท ในผลัดที่ 2 B ได้กล่าวถึงข้อมูลใหม่ที่เกี่ยวกับตัว B เอง โดยที่ A ไม่ได้รับรู้มาก่อนว่า B เคยดูละครดังกล่าวหรือไม่ การที่

A ใช้คำว่า “ใช่ค่ะ” ในที่นี้จึงน่าจะไม่ได้ต้องการแสดงเจตนายืนยันหรือเห็นด้วยกับ B ซึ่งเป็นความหมายตามรูปภาษาของถ้อยคำ แต่ใช้เพื่อแสดงว่าตนกำลังฟังอยู่มากกว่า

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าวิธีการใช้คำรับรองของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนดังกล่าวเป็นกลวิธีในการสื่อสารที่มุ่งให้ความร่วมมือในการสนทนา กล่าวคือในกรณีที่มีการสื่อสารอาจมีปัญหาหรือไม่พึงประสงค์ ผู้ฟังอาจเลือกใช้คำรับรองเพื่อแสดงว่าตนยังสนใจในการสนทนาอยู่และมีอารมณ์ร่วมกับผู้พูด โดยไม่ได้ต้องการแสดงความเห็นด้วยหรือยืนยันถ้อยคำของผู้พูด พฤติกรรมดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของหวง (Huang, 2008) ซึ่งได้ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะการใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังของผู้เรียนภาษาอังกฤษชาวจีนที่มีระดับความสามารถทางภาษาต่างกัน และพบว่าผู้เรียนภาษาอังกฤษชาวจีนระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 จะใช้คำรับรองว่า “yeah/yes” เพื่อแสดงว่าตนกำลังฟังอยู่ถึงแม้ว่าตนจะไม่ค่อยเข้าใจเนื้อหาที่ผู้พูดกล่าวถึง การใช้ภาษาดังกล่าวเป็นกลวิธีในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมที่ผู้ฟังใช้เพื่อให้การสนทนาดำเนินไปได้อย่างราบรื่น

1.3 ถ้อยคำที่กล่าวต่อถ้อยคำของผู้พูด

ถ้อยคำที่กล่าวต่อถ้อยคำของผู้พูด คือ ถ้อยคำที่ผู้ฟังกล่าวต่อถ้อยคำที่ผู้พูดกำลังพูดอยู่ เพื่อเติมประโยคของผู้พูดให้สมบูรณ์ ส่วนใหญ่จะปรากฏในสถานการณ์ที่ผู้พูดมีแนวโน้มไม่ออก เช่น ผู้พูดลากเสียงยาวหรือหยุดพูดชั่วคราว ทั้งนี้ การที่ผู้ฟังจะกล่าวต่อถ้อยคำของผู้พูดได้นั้น ผู้ฟังจำเป็นต้องมีความรู้เบื้องต้นหรือประสบการณ์ที่ตรงกันกับผู้พูด (นริศรา หาสนาม, 2558, น. 74) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ปีที่ 43 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2569)

ตัวอย่างที่ 3 (การสนทนาของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน)

1	A: ไช่_คือ_แม้ว่าเราลบแล้ว_แต่ว่ายังมี_อิม::_ยังมี_อิม_ = = ประ::วัติ_ยังอยู่ครับ_แล้วก็คือเมื่อผม_เออ_เมื่อผมส่ง:: = = คอมเมนต์ที่สวย ๆ ที่หล่อ_แล้วเขาจะมาดู_เออ:: = = [คำภาษาจีนหมายถึงโฮมเพจ] ของหว่านนะ (0.26)
2	B: อ้อ: [:
3	A: [ไช่ = = ครับ_คือแต่ว่า_แต่ว่า_หว่านก็ได้_ไม่ได้กลับไปดูเขา_ = = เพราะหว่านรู้ดีกว่า_คือ::
→ 4	B: ไม่จำเป็นแล้ว (0.18) (462.46)
5	A: ไช่_ไม่จำเป็นแล้ว_คือถ้าหว่านกลับไปดูเขา_แล้วเขาจะรู้สึก_ = = เออ: เราจะเป็นแฟนอีกไหมครับ_แต่ว่าจริง ๆ คือ_ = = ไม่มี_คือ impossible แล้วครับ

จากตัวอย่างข้างต้น A และ B กำลังสนทนากันเรื่องแฟนเก่า ในหน่วยผลัดที่ 1 A มีบทบาทเป็นผู้พูด เเล่พฤติกรรมของแฟนเก่าให้ B ฟัง และในหน่วยผลัดที่ 3 A แสดงความคิดเห็นว่า ถึงแม้ว่าแฟนเก่ามาดูโฮมเพจของตน แต่ตัว A เองไม่ได้กลับไปดูโฮมเพจของแฟนเก่า “เพราะรู้ดีกว่า คือ::” และมีการลากเสียงยาวคำว่า “คือ” 0.91 วินาที ขณะนั้น B ซึ่งมีบทบาทเป็นผู้ฟังอาจมีความรู้สึกตรงกัน จึงกล่าวต่อถ้อยคำของ A เพื่อแสดงว่าผู้ฟังกำลังติดตามผู้พูดและมีอารมณ์ร่วมกับผู้พูด โดยไม่มีเจตนาจะครองผลัดสังเกตได้จากในหน่วยผลัดที่ 5 A เเล่ความคิดเห็นของตนต่อ โดยไม่ได้เปลี่ยนประเด็นในการสนทนาและไม่ได้ทำให้บทสนทนาเกิดการหยุดชะงักหรือติดขัด

1.4 ถ้อยคำที่กล่าวซ้ำถ้อยคำของผู้พูด

ถ้อยคำที่กล่าวซ้ำถ้อยคำของผู้พูดเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟัง ซึ่งอาจเป็นการกล่าวซ้ำประโยคทั้งประโยคหรือถ้อยคำบางส่วนของประโยคที่ผู้พูดได้กล่าวไป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 4 (การสนทนาของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน)

1	A: ใช่..เงินก็เป็นสิ่งที่...ที่สำคัญ	
→ 2	B:	สำคัญ (462.46)
3	A: = สำคัญที่สุดเลย [หัวเราะ]	[หัวเราะ]เป็น =

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นการสนทนาในหัวข้อวันหยุด ในผลัดที่ 1 A มีบทบาทเป็นผู้พูด กล่าวว่า “เงินเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด” ขณะนั้น B มีบทบาทเป็นผู้ฟัง ได้กล่าวซ้ำถ้อยคำของผู้พูดว่า “สำคัญ” เพื่อแสดงการเป็นผู้ฟังและเห็นด้วยกับถ้อยคำของ A

1.5 คำบอกสถานภาพ³

คำบอกสถานภาพเป็นถ้อยคำอีกรูปแบบหนึ่งที่ใช้แสดงการเป็นผู้ฟัง กล่าวคือ คำบอกสถานภาพสามารถแสดงเพศวัยของผู้พูด ฐานะของผู้ฟัง และท่าทีของผู้พูดต่อผู้ฟัง

³ นริศรา หาสนาม (2558) ได้จัด “คำบอกสถานภาพ” อยู่ในกลุ่มคำรับรอง แต่จากข้อมูลที่พบในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าคำบอกสถานภาพที่ปรากฏไม่ได้ทำหน้าที่รับรองถ้อยคำของผู้พูดเหมือนกับคำรับรองอื่น ๆ เช่น “ใช่” “จริง” “ถูก” และ “เข้าใจ” ผู้วิจัยจึงแบ่ง “คำสถานภาพ” แยกออกมาเป็นอีกรูปแบบหนึ่ง

ปีที่ 43 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2569)

(นววรรณ พันธเมธา, 2554, น. 136) โดยคำว่า “คะ/คะ” เป็นคำรับหรือคำลงท้ายอย่างสุภาพที่ผู้หญิงใช้ ในขณะที่คำว่า “ครับ” เป็นคำรับหรือคำลงท้ายอย่างสุภาพที่ผู้ชายใช้ ซึ่ง “คะ/คะ/ครับ” ส่วนใหญ่จะใช้ในการสนทนาที่คู่สนทนามีสถานภาพต่างกัน เพื่อแสดงการยกย่องนับถือให้เกียรติ เช่น นริศรา হাসনাম และณัฐพร พานโพธิ์ทอง (2565) พบว่าในการปฏิสัมพันธ์ที่มีสถานภาพต่างกัน นักเรียนมักจะใช้คำบอกสถานภาพเพื่อแสดงการเป็นผู้ฟังในความถี่สูง หรือในบางกรณีอาจใช้เพื่อประจบประชันในการสนทนาที่ผู้ร่วมสนทนามีสถานภาพเท่ากัน (นริศรา হাসনাম, 2558, น. 71) หากเป็นการสนทนาที่คู่สนทนามีสถานภาพเท่าเทียมกัน จะใช้คำบอกสถานภาพ “จ๊ะ/จ๊ะ/วะ/วะ” เพื่อแสดงความสนิทสนม อย่างไรก็ตาม รูปแบบถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังนี้ปรากฏเฉพาะในการสนทนาของผู้เรียนภาษาไทยเท่านั้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 5 (การสนทนาของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน)

1	A: ก้อย่างเช่น_เออ_เกียวน้ำใส่ปลา_เกียวน้ำใส่กุ้ง (0.22)
→ 2	B: <u>คะ</u> (675.95)
→ 3	A: <u>ก็คิดว่าอร่อยนะ_น่ากิน</u> (0.42)
4	B: <u>คะ</u> (678.54)

จากตัวอย่างข้างต้น ในผลัดที่ 1 และ 3 A กำลังกล่าวถึงอาหารที่มีชื่อเสียงในบ้านเกิดของ A ขณะนั้น B มีบทบาทเป็นผู้ฟัง ใช้คำบอกสถานภาพ “คะ” ในผลัดที่ 2 และ 4 เพื่อแสดงการเป็นผู้ฟัง

ทั้งนี้ ประเด็นที่น่าสนใจก็คือกลุ่มตัวอย่างผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนในงานวิจัยนี้เป็นคู่สนทนาที่มีสถานภาพเท่ากัน แต่ในการสนทนาได้เลือกใช้คำว่า “คะ” ในการตอบ

รับถ้อยคำของผู้พูด ซึ่งเป็นคำบอกสถานภาพที่แสดงความรู้สึก มักจะใช้ในสถานการณ์ที่เป็นทางการหรือคู่สนทนามีสถานภาพต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของรตารัตน์ ศรีพันธุ์วรสกุล (2560) ซึ่งศึกษาการใช้อนุภาคลงท้ายแสดงสถานภาพของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน และพบว่าผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนนิยมใช้อนุภาคบอกสถานภาพ “คะ” และ “ค่ะ” แม้จะเป็นการสนทนาระหว่างเพื่อนที่มีสถานภาพเท่าเทียมกัน อาจเป็นเพราะผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนเรียนรู้จากบทสนทนาในหนังสือเรียนเป็นหลัก ไม่ค่อยมีโอกาสฝึกฝนหรือสนทนากับเจ้าของภาษา นอกจากนี้อาจเกิดจากการรับรู้เรื่องความรู้สึกด้วย ทั้งนี้ เนื่องจากคำบอกสถานภาพไม่มีข้อกำหนดในการใช้แบบตายตัว การใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟัง “คะ” “ครับ” ในการสนทนาที่คู่สนทนามีสถานภาพเท่าเทียมกันอาจดูไม่เป็นธรรมชาติ อย่างไรก็ตาม วิธีการใช้ดังกล่าวไม่ได้ก่อให้เกิดปัญหาในการสื่อสารมากนัก

1.6 คำอุทาน

คำอุทาน คือ คำที่เกิดจากการเปล่งเสียงแสดงอารมณ์ความรู้สึกและแสดงจุดประสงค์บางประการ (นววรรณ พันธุเมธา, 2554, น. 140) เช่น ว้าว โห โอ๊ย เป็นต้น จากการเปรียบเทียบความถี่ในการใช้คำอุทานของข้อมูลทั้ง 3 กลุ่ม พบว่าลักษณะการใช้คำอุทานในการแสดงการเป็นผู้ฟังของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนแตกต่างจากผู้พูดภาษาไทยและผู้พูดภาษาจีนอย่างชัดเจน กล่าวคือผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนใช้คำอุทานในความถี่ค่อนข้างต่ำ ในขณะที่ผู้พูดภาษาไทยและผู้พูดภาษาจีนใช้คำอุทานมากเป็นลำดับที่ 3 รองจากถ้อยคำสั้น ๆ และคำรับรอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ปีที่ 43 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2569)

ตัวอย่างที่ 6 (การสนทนาของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน)

1	A: คือคนที่รู้จักกันอยู่_ที่_อยู่ออนไลน์ค่ะ (0.36)
→ 2	B: <u>ว้าว::</u> (0.12) (73.49)
3	A: เป็นคนที่_เป็นสไตล์ที่ฉันชอบมากเลยนะคะ_ตอนแรก = = เห็นภาพอยู่ในแอป (0.60)
4	B: <u>อืม::</u>
5	A: <u>แอปที่_อืม::</u>
6	B: <u>แอปพลิเคชัน =</u> = หรือ (0.48)
7	A: <u>ใช่ค่ะ_แอปที่_ก็คือหาเพื่อนแบบนั้นค่ะ_ =</u> = เห็นรูปแล้วเป็นคน strong (0.33)
→ 8	B: <u>โอ้ย::</u> (0.29) (92.74)
9	A: <u>ตัวสูง ๆ =</u> = แล้วก็เป็นตัวจ้วดยนะคะ_ชอบมากเลยคะ

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นการสนทนาในหัวข้อความรัก A กำลังเล่าความทรงจำเกี่ยวกับแฟนเก่าให้ B ฟัง ในผลัดที่ 1 A กล่าวว่าตนรู้จักกับแฟนเก่าผ่านแอปพลิเคชันหาคู่ ขณะนั้น B มีบทบาทเป็นผู้ฟัง ใช้คำอุทาน “ว้าว” เพื่อแสดงการเป็นผู้ฟังและแสดงความประหลาดใจ จากนั้นในผลัดที่ 7 A พูดถึงความประทับใจแรกพบของแฟนเก่า ในขณะที่ B มีบทบาทเป็นผู้ฟัง ใช้คำอุทาน “โอ้ย” เพื่อแสดงความรู้สึกประหลาดใจ

ประเด็นที่น่าสังเกตคือคำว่า “โอ้ย” ในภาษาไทย มักจะใช้แสดงความรู้สึกเจ็บปวดหรือรู้สึกมากเกินไป แปลก (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ซึ่งเป็น

วารสารภาษาและวรรณคดีไทย

คำที่มีความหมายไม่เหมาะสมกับบริบทในบทสนทนา นี้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนน่าจะได้รับอิทธิพลจากภาษาแม่และใช้คำอุทาน “โอ้ย” เพื่อสื่อความหมายแทน “欧 (ōu)” หรือ “咦 (yì)” ซึ่งเป็นคำอุทานในภาษาจีนที่ออกเสียงคล้ายคลึงกับ “โอ้ย” และมักใช้เพื่อแสดงความประหลาดใจ กล่าวคือคำว่า “欧 (ōu)” เป็นคำอุทานแสดงการนึกออก การชื่นชมและความประหลาดใจ (Institute of Linguistics, Chinese Academy of Social Sciences, 2016, p. 968) ส่วน “咦 (yì)” เป็นคำอุทานแสดงความประหลาดใจ (p. 1544)

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่าลักษณะการใช้คำอุทานบางคำของผู้เรียนอาจเกิดจากการถ่ายโอนทางบวกมาจากภาษาจีน เช่น การใช้คำว่า “ว้าว” เนื่องจากพบทั้งในการสนทนาของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนและผู้พูดภาษาจีน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 7 (การสนทนาของผู้พูดภาษาจีน)

1	A: 我都不好意思说其实我追的那个星他_ = ฉันอายุที่จะบอก คือจริง ๆ แล้วดาราที่ฉันชอบคนนั้น = = 其实说了也没什么_有点不好意思吧 = = จริง ๆ แล้วบอกก็ไม่ใช่ไร_อายนิดหนึ่งอา = = 去去跟 [名字]然后那天 = ไปไปเจอ [ชื่อดารา]_แล้ววันนั้น
→ 2	B: <u>哇哦</u> 你居然喜欢 = = 老男人 (wā ò) = <u>ว้าว</u> เธอชอบ = = ผู้ชายแก่ ๆ เว้ย (585.25)

ปีที่ 43 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2569)

จากตัวอย่างข้างต้น ในผลัดที่ 1 A กำลังเล่าเรื่องที่เกี่ยวกับดาราทิตนชอบ แต่อาจรู้สึกอาย เนื่องจากเป็นดารายายที่มีอายุมากแล้ว ขณะนั้น B มีบทบาทเป็นผู้ฟัง หลังจากได้ยินชื่อของดาราคงดังกล่าว จึงใช้คำอุทาน “哇哦 (wā ò)” เพื่อแสดงการเป็นผู้ฟังและแสดงความประหลาดใจ จากนั้นจึงเปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้พูด

จากตัวอย่างทั้งสองข้างต้น จะเห็นได้ว่าลักษณะการใช้คำอุทาน “ว้าว” และ “哇哦 (wā ò)” ในภาษาไทยและภาษาจีนมีความคล้ายคลึงกัน ผู้วิจัยจึงสันนิษฐานว่า ผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนอาจถ่ายโอนพฤติกรรมการใช้คำอุทาน “ว้าว” มาจากภาษาจีน

1.7 คำประเมินค่า

คำประเมินค่าเป็นถ้อยคำที่ผู้ฟังใช้เพื่อแสดงความคิดเห็นหรือตัดสินถ้อยคำของผู้พูด เช่น สงสาร ดี น่ากลัว เป็นต้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 9 (การสนทนาของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน)

1	A: แล้วก็ตอนนี้ต้องทำใหม่ (0.91)
→ 2	B: เฮ้อ:: สงสาร (0.46) (520.42)
3	A: แล้วก็__= = ทำยังไง_หวอก็ยังไม่ทำเลย

จากตัวอย่างข้างต้น ในสถานการณ์นี้ A มีบทบาทเป็นผู้พูด ในผลัดที่ 1 A เล่าว่ากลุ่มของ A ต้องทำการบ้านใหม่ จากนั้นมีการหยุดแบบเงียบประมาณ 0.91 วินาที B ซึ่งมีบทบาทเป็นผู้ฟัง ได้กล่าวถ้อยคำ “เฮ้อ:: สงสาร” เพื่อแสดงการเป็นผู้ฟังและความรู้สึกเห็นใจ A

วารสารภาษาและวรรณคดีไทย

ทั้งนี้ ผลการศึกษาพบว่าผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังรูปแบบคำประเมินค่าเพียง 1 ครั้ง ในขณะที่ผู้พูดภาษาไทยและผู้พูดภาษาจีนใช้คำประเมินค่าหลากหลายรูปแบบ เช่น

ตัวอย่างที่ 10 (การสนทนาของผู้พูดภาษาไทย)

1	A: แกคือแบบว่า_อีกคนหนึ่ง_นางให้อาจารย์อีกคนหนึ่งมา = = แบบขายคอร์สแล้วก็จับฉันนั่งแบบว่าเออแล้วก็ประเมิน = = ร่างกายว่า_เออแบบ_เออเจ็บตรงไหน_อะไอย่างเงี้ย = = แล้วพยายามแบบว่า_หาข้อบกพร่องของเราอะไอย่างเงี้ย= = ว่าแบบเออโหลเธอแบบ_อาจจะแบบ_เธอต้องปรับนะ = = อะไอย่างเงี้ย
→ 2	B: <u>น้ำหนัก</u> มาก_เรื่องของเรื่องคือเธอต้อง = (410.77) = ซื่อคอร์สเค้า

จากตัวอย่างข้างต้น ในผลัดที่ 1 A กำลังเล่าประสบการณ์ที่พนักงานฟิตเนสกดดันให้ A ซื่อคอร์สออกกำลังกาย โดยประเมินและหาข้อบกพร่องของร่างกาย A ขณะนั้น B มีบทบาทเป็นผู้ฟัง จึงใช้คำประเมินค่า “น้ำหนักมาก” เพื่อแสดงการเป็นผู้ฟัง โดยแสดงความรู้สึกของตนต่อเหตุการณ์ดังกล่าว และเปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้พูด พร้อมทั้งแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่าจุดประสงค์ของพนักงานคืออยากให้ A ซื่อคอร์สออกกำลังกาย

1.8 คำปฏิเสธ

ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังรูปแบบคำปฏิเสธ มักจะปรากฏเมื่อผู้ฟังไม่เห็นด้วยกับถ้อยคำของผู้พูดและจะแสดงความคิดเห็นตรงกันข้ามกับผู้พูด รูปแบบนี้พบในการสนทนาของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนและผู้พูดภาษาไทยเท่านั้น ไม่พบในการสนทนาของผู้พูดภาษาจีน อย่างไรก็ตาม คำปฏิเสธเป็นรูปแบบที่พบในความถี่ต่ำที่สุดในกลุ่มผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนและผู้พูดภาษาไทย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 8 (การสนทนาของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน)

1	B: ใช้เลยคะ เห็นไปเที่ยวหลายแห่ง อีจนามากเลยคะ = = เราไม่มีตังค์ไปเลยคะ
2	A: <u>อ่า ไม่ใช้คะ</u> เออ::ก็ = (125.88) = วาง วางแผน
3	B: อืม (0.44)
4	A: จึงประหยัด = = ประหยัดเงินและประหยัดเวลาคะ (0.16)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นการสนทนาในหัวข้อวันหยุด ในผลัดที่ 1 B กล่าวว่า “เห็นไปเที่ยวหลายแห่ง อีจนามากเลยคะ เราไม่มีตังค์ไปเลยคะ” ซึ่งถ้อยคำของ B อาจตีความได้ว่า B ไม่มีเงินเดินทางไปท่องเที่ยว แต่ A มีเงินเดินทางไปท่องเที่ยว A จึงใช้ถ้อยคำปฏิเสธ “อ่า ไม่ใช้” เพื่อแสดงการเป็นผู้ฟังและสื่อว่าตนไม่เห็นด้วยกับถ้อยคำของ B ต่อมา A เปลี่ยนบทบาทจากผู้ฟังมาเป็นผู้พูด โดยอธิบายว่าตนได้วางแผนท่องเที่ยวล่วงหน้า จึงได้เก็บเงินสำหรับใช้ในการท่องเที่ยว

1.9 คำถามสั้น ๆ

คำถามสั้น ๆ เป็นถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังอีกประเภทหนึ่งที่ผู้ฟังใช้รูปประโยคคำถาม โดยไม่มีเจตนาถามเพื่อขจัดจังหวัดของผู้พูดที่กำลังพูดอยู่ และไม่ได้กำหนดให้ผู้พูดต้องตอบกลับ รูปคำถามสั้น ๆ ที่มักพบ ได้แก่ เหนอ จริงปะ ไหมะ อย่างไร้ก็ตาม รูปแบบถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังนี้ปรากฏเฉพาะในการสนทนาของผู้พูดภาษาไทยเท่านั้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 11 (การสนทนาของผู้พูดภาษาไทย)

[illegible]

จากตัวอย่างข้างต้น ในสถานการณ์นี้ A กำลังเล่าว่าในวันหยุดช่วงรับปริญญาที่ผ่านมาได้ไปเที่ยวที่ตลาดพลูกับเพื่อน ขณะนั้น B ใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟัง “อ้อเธอ” ซึ่งเป็นการปรากฏร่วมระหว่างถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟัง 2 รูปแบบ ได้แก่ ถ้อยคำสั้น ๆ และคำถามสั้น ๆ จากนั้น B เปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้พูด ถาม A ว่าตลาดพลูเป็นสถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์เรื่องอะไร เมื่อพิจารณาจากปริบทการสนทนา จะเห็นได้ว่าคำถามสั้น ๆ “เธอ” ในตัวอย่างข้างต้น ไม่ได้มีเจตนาถามเพื่อต้องการคำตอบจาก A ว่า “ไปตลาดพลูมาจริงหรือไม่” แต่เป็นถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังเพื่อแสดงการรับรู้เรื่องที่ B กล่าวถึง

1.10 คำสรรพนาม

นworรณ พันธ์เมธา (2554, น. 22) ให้คำนิยามคำสรรพนามว่าเป็นคำบอกบุรุษที่ใช้แทนคำนาม บุคคล หรือสิ่งที่เกี่ยวข้องในการสนทนา เช่น เธอ มึง เป็นต้น คำสรรพนามถือเป็นถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังอีกรูปแบบหนึ่งที่พบในงานวิจัยนี้ อย่างไรก็ตาม รูปแบบนี้ปรากฏเฉพาะในการสนทนาของผู้พูดภาษาไทยเท่านั้น และปรากฏในความถี่ต่ำมาก เพียง 5 ครั้ง ผู้ฟังมักจะใช้เรียกผู้พูดเพื่อแสดงความไม่เห็นด้วย และส่วนใหญ่ผู้ฟังจะเปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้พูดในผลัดต่อไป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 12 (การสนทนาของผู้พูดภาษาไทย)

1	A: เค้ายลั้วเค้ายลั้ว_กลั้วมึงเอาๆไปด้วยปะ [หิวเราะ] (0.31)
2	B: ใช่ = = เค้ายลั้วมึงอะๆเอาๆมึงไปเว้ย_แต่ว่าเค้าคือแบบคือเค้ายลั้ว=
→ 3	A [มึง:: (805.47)]
4	B: = เค้าคือแบบคือเค้าเค้ายลั้วถึงขั้นที่แบบ_คือเค้ารู้อะว่า_ = = เค้ารู้เลยเค้ารู้แหละว่ามึงกับ [ชื่อ C] แม่งจะไม่มีทางได้กัน = = แต่กลั้วถึงขนาดขั้นที่แบบ
5	A: [มึง_ก็]ไม่ใช่นั่นปะ= = ก็ไม่ใช่
6	B: [เค้ายลั้ว_ไม่_ = = เอาอย่างงี้ ๆ ๆ _เค้ายลั้วเพราะว่ามึงเห็นผู้หญิงที่ตีกว่า = = แล้วเค้าจะเอาเค้า_จะเอาๆมึงไปเปรียบเทียบกับตัวน้องเค้า= = แล้ว [ชื่อ C] จะออกไปจากน้องเค้าอะนี่ออกปะ

จากตัวอย่างข้างต้น ในสถานการณ์นี้ A กับ B กำลังสนทนาเรื่องเกี่ยวกับแฟนของ C ว่า แฟนของ C ไม่ให้ C ไปนอนค้างคืนที่คอนโดของ B ในผลัดที่ 1 A มีบทบาทเป็นผู้พูด เสนอความคิดเห็นของตนว่าสาเหตุที่แฟนของ C ไม่ให้ C ไปคอนโดของ B อาจเป็นเพราะกังวลว่า B จะชวน A ไปด้วยหรือไม่ ในหน่วยผลัดที่ 2 B ตอบคำถามของ A ว่า “ใช่ แค่ว่ากลัวมึงอะ กลัวกูเอามึงไปเว้ย” ขณะนั้น B ใช้คำสรรพนาม “มึง” และลากเสียงยาว เพื่อแสดงการเป็นผู้ฟังและแสดงความไม่เห็นด้วย จากนั้นในหน่วยผลัดที่ 4 B กล่าวต่อในประเด็นเดิมว่าแฟนของ C กังวล โดยกล่าวซ้ำคำพูดของตนและยังไม่ได้กล่าวถึงเหตุผลอย่างชัดเจน

เมื่อพิจารณาภาพรวมรูปแบบของถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟัง พบว่าผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนสามารถเลือกใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังหลากหลายรูปแบบ แต่ยังมี ความหลากหลายน้อยกว่าผู้พูดภาษาไทย ส่วนผู้พูดภาษาจีนใช้รูปแบบถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังน้อยที่สุดในทั้งสามกลุ่ม อีกทั้งยังพบว่าผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนมีแนวโน้มที่จะกล่าวคำรับรองมากกว่าผู้พูดภาษาไทยและผู้พูดภาษาจีน โดยกลุ่มคำ “ใช่” เป็นคำรับรองที่ผู้เรียนใช้มากที่สุดในการแสดงการเป็นผู้ฟัง

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าการที่ผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนใช้คำรับรองในความถี่สูง อาจเกิดจาก 2 สาเหตุ คือ 1) การแปลคำว่า “对” (dui) จากภาษาจีน กล่าวคือคำว่า “dui” เป็นหนึ่งในคำศัพท์ที่ชาวจีนใช้มากที่สุดในตำแหน่งที่ปรากฏต้นผลัดการสนทนา (Tseng, 2001) โดยสามารถแสดงได้หลากหลายหน้าที่ ทั้งการยืนยัน การแสดงความเห็นด้วย การแสดงความเข้าใจ และการแสดงการเป็นผู้ฟัง (Wang, 2015) และเนื่องจากคำว่า “dui” มีความหมายและลักษณะการใช้คล้ายคลึงกับคำว่า “ใช่” ในภาษาไทย ซึ่งเป็นคำศัพท์ที่ผู้เรียนคุ้นเคยและเรียนมาตั้งแต่ชั้นพื้นฐาน จึงอาจทำให้ผู้เรียนนิยมเลือกใช้ในการแสดงการเป็นผู้ฟัง และ 2) กลวิธีการสื่อสารของผู้เรียนภาษาที่สอง กล่าวคือผู้เรียนอาจใช้คำรับรองเพื่อแสดงว่าตนกำลังฟังอยู่และมีอารมณ์ร่วมกับผู้พูด ซึ่งเป็นกลวิธีในการสื่อสารที่มุ่งให้ความร่วมมือในการสนทนา เพื่อให้การสนทนาดำเนินไป

อย่างราบรื่น อย่างไรก็ตาม เหตุผลที่ผู้พูดภาษาจีนใช้คำว่า “dui” ในความถี่ที่ไม่สูงเท่าผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน อาจเป็นเพราะในภาษาจีนมีคำรับรองที่มีความหมายคล้ายคลึงกันอีกหลายคำ เช่น “是” (shi) ซึ่งหมายถึง ถูก “没错” (mei cuo) ซึ่งหมายถึง ไม่ผิด เป็นต้น เจ้าของภาษาจีนจึงมีทางเลือกที่หลากหลายมากกว่า

นอกจากนี้ ผลการศึกษายังพบว่าผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนอาจมีปัญหาในการใช้คำอุทานและคำบอกสถานภาพของภาษาไทย ซึ่งผู้วิจัยสันนิษฐานว่าอาจเกิดจากการถ่ายโอนทางลบจากภาษาแม่และความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับวิธีการใช้คำอุทานและคำบอกสถานภาพในภาษาไทย ด้วยเหตุนี้ คำอุทานและคำบอกสถานภาพในภาษาไทยจึงเป็นประเด็นที่ผู้สอนควรให้ความสำคัญในการเรียนการสอนภาษาไทยสำหรับผู้เรียนชาวจีนด้วย

2. ตำแหน่งของถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟัง

ผลการศึกษาพบว่าตำแหน่งของถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ ตำแหน่งที่ปรากฏภายในผลัดการสนทนา และตำแหน่งที่ปรากฏท้ายผลัดการสนทนา ซึ่งกลุ่มตำแหน่งที่ปรากฏภายในผลัดการสนทนาสามารถแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อยได้อีก 3 กลุ่ม ได้แก่ ตำแหน่งที่ปรากฏท้ายหน่วยผลัด ตำแหน่งที่ปรากฏภายในหน่วยผลัด และตำแหน่งที่กล่าวพร้อมกันกับถ้อยคำของผู้พูด ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ตารางแสดงตำแหน่งของถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟัง

	ผู้เรียนภาษาไทย ชาวจีน (12 คู่)		ผู้พูดภาษาไทย (6 คู่)		ผู้พูดภาษาจีน (6 คู่)	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
ภายใน ผลัดการสนทนา	232	60.42	434	75.21	121	63.02
- ท้ายหน่วยผลัด	121	31.51	185	32.06	73	38.02

วารสารภาษาและวรรณคดีไทย

	ผู้เรียนภาษาไทย ชาวจีน (12 คู่)		ผู้พูดภาษาไทย (6 คู่)		ผู้พูดภาษาจีน (6 คู่)	
- ภายในหน่วยผลัด	89	23.18	212	36.74	38	19.79
- กล้าพร้อมกัน	22	5.73	37	6.41	10	5.21
ท้ายผลัดการสนทนา	152	39.58	143	24.78	71	36.98
รวม	384	100	577	99.99 ⁴	192	100

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าทั้งผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน ผู้พูดภาษาไทย และผู้พูดภาษาจีน ใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังในตำแหน่งภายในผลัดการสนทนามากกว่าท้ายผลัดการสนทนา อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากความถี่อย่างละเอียดแล้ว พบว่าผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังในตำแหน่งที่ปรากฏท้ายผลัดการสนทนา จำนวน 152 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 39.58 โดยมีความคล้ายคลึงกันกับความถี่การใช้ของผู้พูดภาษาจีน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 36.98 ในขณะที่ผู้พูดภาษาไทยใช้ในความถี่ต่ำกว่า คือพบเพียงร้อยละ 24.78 นอกจากนี้ ผู้พูดภาษาไทยยังใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังในตำแหน่งภายในหน่วยผลัดมากกว่าผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนและผู้พูดภาษาจีนค่อนข้างชัดเจน

ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอรายละเอียดพร้อมยกตัวอย่างตำแหน่งของถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังตามลำดับ ดังต่อไปนี้

2.1 ตำแหน่งที่ปรากฏภายในผลัดการสนทนา

ตำแหน่งที่ปรากฏภายในผลัดการสนทนา หมายถึง ผู้ฟังใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังในตำแหน่งที่ผู้พูดยังครองผลัดอยู่ หรือยังไม่ใช้จุดการเปลี่ยนผลัดที่เหมาะสม

⁴ หมายเหตุ: ผลรวมร้อยละอาจไม่ครบ 100 เนื่องจากการปัดเศษทศนิยมสองตำแหน่ง

ปีที่ 43 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2569)

เนื่องจากผลการสนทนาเดียวอาจประกอบด้วยหน่วยผลัดเดียวหรือมากกว่าหนึ่งหน่วยผลัดก็ได้ ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังอาจปรากฏท้ายหน่วยผลัด แทรกภายในหน่วยผลัดหรือพร้อมกันกับหน่วยผลัด ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอเป็น 3 ตำแหน่งย่อยดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1.1 ตำแหน่งที่ปรากฏท้ายหน่วยผลัด

ตำแหน่งที่ปรากฏท้ายหน่วยผลัด หมายถึง ในขณะที่ผู้พูดยังครองผลัดอยู่ ผู้ฟังได้กล่าวถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังในการหยุดแบบเงียบอย่างสั้น ๆ ระหว่างหน่วยผลัดหรือต่อจากถ้อยคำของผู้พูดทันที โดยไม่มีเจตนาชิงผลัดการสนทนา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 13 (การสนทนาของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน)

1	A: ก็เคยเป็น_เคยเป็นคู่รักนะก็คือเคยมีความสัมพันธ์::อย่าง = = ไกลซ์ดี_แต่ตอนนี้ถ้าเป็นเพื่อนกันก็คือเราไม่มีสิทธิภาพ = = ก็คือทำสิ่งที่::เออไกลซ์ดีอย่างนั้น (0.28)
→ 2	B: <u>ใช่ ๆ</u> (0.23) (338.14)
3	A: คือเราเราคิดว่าไม่สามารถเป็นเพื่อนกันได้ละ แล้วก็ตอนนี้ = = ก็ไม่ติดต่อแล้ว (0.16)
→ 4	B: <u>อืม::</u> (345.81)
5	A: [แต่ก็น่าเศร้านะ_ก็บางที = = โดยเฉพาะอยู่ในตอนคืน_อาจจะ:: คิดถึงเขา
6	B: [ห้าวเราะ] ใช่ [ห้าวเราะ]

จากตัวอย่างข้างต้น ในสถานการณ์นี้ A มีบทบาทเป็นผู้พูด ในหน่วยผลัดที่ 1 3 และ 5 A กำลังเล่าความรู้สึกของตนหลังจากเลิกกับแฟนเก่า ขณะนั้น B มีบทบาทเป็นผู้ฟัง ใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟัง “ใช่ ๆ” “อืม” ในตำแหน่งที่ A พูดจบหน่วยผลัดและมีการหยุดแบบเงียบประมาณ 0.15-0.3 วินาที

เนื่องจากถ้อยคำที่นำมาเป็นตัวอย่างในงานวิจัยนี้ ถ่ายทอดเสียงตามต้นฉบับการบันทึกเสียงการสนทนา ถ้อยคำบางส่วนของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนจึงอาจแตกต่างกับการใช้ภาษาของเจ้าของภาษาชาวไทย เช่น “เราไม่มีสิทธิภาพ” ในหน่วยผลัดที่ 1 ผู้วิจัยเห็นว่าความหมายที่ผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนจะสื่อคือ หลังจากเลิกเป็นแฟนแล้วสองคนไม่มีสิทธิที่จะแสดงความใกล้ชิดสนิทสนม ส่วน “ตอนคืน” ในหน่วยผลัดที่ 5 อาจหมายถึง ตอนกลางคืน

2.1.2 ตำแหน่งที่ปรากฏภายในหน่วยผลัด

ตำแหน่งที่ปรากฏภายในหน่วยผลัด หมายถึง ในขณะที่ผู้พูดยังครองผลัดอยู่ ผู้ฟังได้กล่าวถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังในตำแหน่งที่ผู้พูดยังพูดไม่จบประโยค หรือตำแหน่งที่ไม่ใช่จุดการเปลี่ยนผลัดที่เหมาะสม โดยไม่ได้ขัดจังหวะของผู้พูด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ปีที่ 43 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2569)

ตัวอย่างที่ 14 (การสนทนาของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน)

1	A: ฉันเขามีความสามารถที่หาเงินได้ปะ (0.87)
2	B: มี_แต่ว่าตอนนี้ = = ไม่มี (0.49)
3	A: ตอนนี้ไม่มีก็คือไม่มีใช่ไหม
4	B: อ่า_ก็ใช่_ = = เขาบอกว่า_เขาบอกว่าเขามีเงินแต่ว่า_อืม::ไม่ใช่_ไม่ใช่ = (0.25) = อยู่ใน::[_กระเป๋เขา_
5	A: <u>กระ เป้า_อะกระเป๋เงินของ</u> (0.29) (512.51)
6	B: [หัวเราะ] = = อยู่ในกระเป๋ของคนอื่นคะ [หัวเราะ] _มีคะ_เออ_เออ = = เงินนั้นเป็นของเขา แต่ว่าแต่อย่างไรงี้กลับ

จากตัวอย่างข้างต้น ในสถานการณ์นี้แพนของ B เคยยืมเงินจาก B แต่ยังไม่ได้ออกคิน A จึงถาม B ว่ามีความเป็นไปได้หรือไม่ที่แพนของ B จะคืนเงิน ในผลัดที่ 4 B มีบทบาทเป็นผู้พูด พยายามอธิบายว่าแพนมีเงิน แต่อ้างว่าเงินของตนไม่ได้ยืมติดตัวระหว่างการอธิบาย B มีแนวโน้มนึกคำศัพท์ไม่ออก จึงลากเสียงยาวในคำว่า “ใน” และหยุดพูดชั่วคราวประมาณ 0.25 วินาที ขณะนั้น A จึงกล่าวแทรกในตำแหน่งภายในหน่วยผลัดของ A เพื่อกล่าวต่อจากถ้อยคำของ B ว่า “กระเป๋_อะกระเป๋เงินของ” ทั้งนี้ถึงแม้ว่า A ใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังในช่วงการหยุดชั่วคราว แต่การหยุดดังกล่าวยังไม่ใช่จุดการเปลี่ยนผลัดที่เหมาะสม เพราะผู้พูดยังพูดไม่จบประโยค จึงนับเป็นถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังที่ปรากฏภายในหน่วยผลัด

2.1.3 ตำแหน่งที่กล่าวพร้อมกันกับถ้อยคำของผู้พูด

ตำแหน่งที่กล่าวพร้อมกันกับถ้อยคำของผู้พูด ปรากฏในสถานการณ์ที่คู่สนทนาสองคนกล่าวซ้อนทับกันในตำแหน่งที่เป็นจุดการเปลี่ยนผลัดที่เหมาะสม โดยการที่ผู้ฟังกล่าวถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังนั้นไม่ได้ขัดจังหวะของผู้พูด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 15 (การสนทนาของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน)

1	A: [ชื่อเล่น A] ก็มีก็มีแฟนไม่ใช่หรอ (0.31)	
2	B:	มีอะ
3	A: = แล้วชื่ออะไรคะ [หัวเราะขณะพูด]	อายุเท่าไรคะ =
4	B: = ชื่อ: [ชื่อแฟน B] คะ เข้าใจไหม (1.16)	อายุ 22 คะ =
5	A: = เข้าใจ (0.20)	[หัวเราะขณะพูด] =
6	B:	(0.75) เคยแนะนำให้ ส้มแล้วคะ
7	A:	จะดีมีง (0.52) [คะ] แต่ = (81.72)
8	A: [หัวเราะ] แต่ว่าไม่เคยเจอ_เจอหน้าเขาคะ	

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นการสนทนาในหัวข้อความรัก ในผลัดที่ 3 A กำลังพูดเล่นและถามข้อมูลส่วนตัวของแฟนของ B ต่อมา ในผลัดที่ 4 B ตอบคำถามของ A และในผลัดที่ 6 B บ่นว่าตนเคยแนะนำแฟนให้ A รู้จัก แต่ A ส้มไปแล้ว จากนั้นมีการหยุด

ปีที่ 43 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2569)

แบบเรียบประมาณ 0.75 วินาที หลังช่วงหยุด A กล่าวถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟัง “ค่ะ” ทันใดนั้น B กล่าวขึ้นในตำแหน่งเดียวกันว่า “จะดีมีง” ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังในที่นี้จึงปรากฏพร้อมกันกับถ้อยคำของผู้พูด

2.2 ตำแหน่งที่ปรากฏท้ายผลัดการสนทนา

ตำแหน่งที่ปรากฏท้ายผลัดการสนทนามักจะมี 2 ลักษณะ ลักษณะแรกคือผู้ฟังใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังแล้วเริ่มแสดงความคิดเห็นของตนและเปลี่ยนบทบาทจากผู้ฟังมาเป็นผู้พูด ซึ่งเป็นการสนทนาต่อเนื่องโดยผู้ฟังเลือกตนเป็นผู้พูดคนต่อไป ลักษณะที่สองคือผู้ฟังใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังแล้วผู้พูดกล่าวถึงประเด็นใหม่ในการสนทนา ซึ่งอาจเป็นกรณีที่ไม่มีใครเลือกเป็นผู้พูด ผู้พูดคนที่กำลังพูดอยู่จึงพูดอย่างต่อเนื่องดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 16 (การสนทนาของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน)

1	A: ^{ขึ้น} ฉันทั้งสองคนคบกันมานานแล้ว_แต่ว่ายังไม่ได้เลิกกัน = = ดีมากค่ะ_คิดรักคืออะไรคะ (0.32)
2	B: ^{อื่น} ::เข้าใจกัน_ = = เอื่น::ไว้วางใจกัน_และดูแลกันค่ะ (0.26)
3	A: ^{อื่น} ::
4	B: ^{แล้ว} ก็ = = ถ้ามีอะไรก็บอกให้แฟนรู้_ไม่ต้องเดาฉันค่ะ (0.49)
→ 5	A: ^{ค่ะ} _โอเคค่ะ_ได้ยินว่า= (275.96) = คุณสองคนเป็นพ่อแม่แนะนำให้นะคะ_ก็คือ_เออ = = ความรักที่มาจากมารัด_การนัดบอดคุณรู้สึกว่าเป็น = = ยังไงคะ (0.54)
6	B: ^{อืม} อืม_แม้ว่าตอนนี้จะสนับสนุนความรัก = = อิสระ_แต่ฉันคิดว่าคนที่แนะนำโดยพ่อแม่ยังคงเชื่อถือได้ = = มากขึ้น_เพราะว่าพ่อแม่จะแนะนำพวกเขาที่คนรู้จัก_ = = และคนที่ค่อนข้างดีและครอบครัวดีร่างกายดี_และมี = = เงินด้วย (0.37)
→ 7	A: ^{อื่น} [หัวเราะ] (1.57) (317.90)
8	B: ^{คุณ} ล่ะค่ะ_ = = คุณคิดว่ายังไงคะ

จากตัวอย่างข้างต้น ในผลัดที่ 1 A รู้สึกอิจฉา B กับแฟนของ B ที่คบกันได้เป็นเวลานาน และตั้งคำถามว่า “คิดว่าความรักคืออะไร” ในผลัดที่ 2 และ 4 B จึงได้ตอบคำถามของ A ว่า คู่รักสองคนควรจะเข้าใจกัน ดูแลกัน ไว้ว่างใจกัน และไม่ควรเดากัน ขณะนั้น A มีบทบาทเป็นผู้ฟัง ใช้คำแสดงสถานภาพ “ค่ะ” และคำรับรอง “โอเคค่ะ” เพื่อแสดงการเป็นผู้ฟังในตำแหน่งท้ายผลัดการสนทนา จากนั้น A เปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้พูด และเสนอประเด็นการสนทนาอีกประเด็นหนึ่งเพื่อถามความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับการนัดบอดของ B ต่อมา ในผลัดที่ 6 B ได้กล่าวความคิดเห็นของตนว่า คนที่พ่อแม่แนะนำจะมีความน่าเชื่อถือและมีคุณสมบัติสูงกว่า ขณะนั้น A มีบทบาทเป็นผู้ฟัง กล่าวถ้อยคำ “อืม” เพื่อแสดงการเป็นผู้ฟังในตำแหน่งท้ายผลัดการสนทนา จากนั้น มีการหยุดแบบเงียบประมาณ 1.57 วินาที เนื่องจาก A ไม่ได้เล่าต่อในจุดการเปลี่ยนผลัดที่เหมาะสม ในผลัดที่ 8 B จึงกลับมาเป็นผู้พูดและมอบผลัดให้กับ A โดยตั้งคำถามเพื่อถามความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับการนัดบอดของ B

เมื่อพิจารณาตำแหน่งของถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังจากข้อมูลทั้ง 3 กลุ่ม ผู้วิจัยพบว่าลักษณะการใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังที่น่าสนใจของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนและผู้พูดภาษาจีนคือเมื่อผู้พูดกำลังเล่าเรื่องหรือเล่าประสบการณ์ซึ่งมีแนวโน้มที่จะครองผลัดเป็นเวลานาน ผู้ฟังมักจะไม่ใช่ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังหรือใช้ในความถี่ต่ำในตำแหน่งที่ปรากฏภายในผลัดการสนทนา ส่วนใหญ่จะแสดงการเป็นผู้ฟังในตำแหน่งที่เป็นจุดการเปลี่ยนผลัดที่เหมาะสม และเปลี่ยนหน้าที่เป็นผู้พูดเพื่อแสดงความคิดเห็นต่อ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 17 (การสนทนาของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน)

1	A: ก็คือในเวลานั้นนะ_ผมกำลังเรียนที่ประเทศไทย_แล้วก็:อิม_ = = เพื่อนชวนไปดูหนังนี้_ ก็จริง ๆ แล้วในตอนต้นนะ_ = = ก็ไม่รู้สึกรึอะไรเลยนะ_ เพราะเป็นครั้งแรกไปดูหนังที่ = = ประเทศไทย_ก็ไม่ว่าคือหนังนี้จะเล่าเรื่องเกี่ยวกับอะไร_ = = แต่เวลาผมกำลังดูนะ_ก็:: รู้สึกว่า_เออ:: ซาบซึ้งใจ = = มาก ๆ นะ_ เพราะยาในหนังนั้นเขาได้มะเร็ง_ แล้วก็ = = ในที่สุดเขาก็เสียชีวิตแล้ว_ แล้วก็นักแสดง [ชื่อศิลปิน A] อะ_ = = เป็นหลานของย่าคน_ ท่านนั้นะ_ อิม_อิม_ตอนต้นนะ_ = = [ชื่อศิลปิน A] เพื่อเงินจะไปจะไปเลี้ยง_ จะไปดูแลย่า_ = = แต่สุดท้ายอะ_ เขา_ เพราะเขามีภักตัญญูต่อย่า_ อิม::ทุกคน = = จะรู้_จะรู้สึกถึงความกตัญญู_ ความขอบใจที่เขาต่อกัน_ = = ต่อย่านะ_ แต่หรือเสียใจเสียตาย_ คือ_ ย่าในที่สุด_เออ_ = = เสียชีวิตไปแล้ว_ คือในสุดท้ายของหนังนั้นะ_เออ_คือผม = = คิดว่าเป็น_เออ_เป็นอะไรนะ_ คือเป็นบทที่ให้ผมรู้สึกลึกซึ้งใจ= = มาก ๆ คือหลังจากย่าตายแล้ว_ พวกเขาไปส่งคลองศพ = = ของย่า_ แล้วก็ไปฝังที่ดิน_ ฝังภายใต้ดินนะ_ก็_อย่างนี้แหละ
→2	B: [ใช่ค่ะ_ = = เวลาดูหนังนี้ก็รู้สึกว่า_ น้ำไหล_ น้ำตา_ไหลออกนะค่ะ_ = = คือหนังนี้เกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายจีน_ เวลา [ชื่อศิลปิน A] = = อิม_แสดงละครนั้นะค่ะ_รู้สึกว่าก็รู้สึกว่าจะไรนะ_ชอบ = = ละครนี้_ ก็แล้วก็ชอบ [ชื่อศิลปิน A] อีกครั้งนึงนะค่ะ = = โดยเฉพาะ [ชื่อศิลปินไทย A] กับ [ชื่อศิลปินไทย B] นะค่ะ

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นการสนทนาในหัวข้อซุบซิบ ในผลัดที่ 1 A กำลังเล่าประสบการณ์ที่ไปดูภาพยนตร์ที่ประเทศไทยและกล่าวถึงเรื่องย่อของภาพยนตร์ดังกล่าว โดยครองผลัดเป็นเวลา 1 นาที 54 วินาที ขณะนั้น B ไม่ได้แสดงการเป็นผู้ฟังในตำแหน่งภายในผลัดการสนทนา หลังจาก A มีแนวโน้มกำลังสรุปว่า “ก็อย่างนี้แหละ” B จึงได้กล่าวว่า “ใช่ค่ะ” เพื่อแสดงการเป็นผู้ฟังและแสดงความเห็นด้วยกับเนื้อหาที่ A กล่าว และเปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้พูด เพื่อแสดงความคิดเห็นของตนเองเกี่ยวกับภาพยนตร์ดังกล่าวต่อ ทั้งนี้ ผู้วิจัยพบลักษณะการใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังของผู้พูดภาษาจีนที่มีความคล้ายคลึงกันกับลักษณะดังกล่าวนี้ เช่น

ตัวอย่างที่ 18 (การสนทนาของผู้พูดภาษาจีน)

1	A: 然后我来给你讲一讲我的一些具体的规划吧 = แล้วฉันมาเล่าแผนของฉันแบบละเอียดให้เธอ = = 就是在专业课上的话_我这学期的课比 = = ก็คือสำหรับวิชาบังคับ_เทอมนี้ฉันมีเรียน = = 上学期的要多一点_然后专业课的学习 = = เยอะกว่าเทอมที่แล้ว_แล้วการเรียนวิชาบังคับ = = 肯定要下更多的功夫_因为上学期_那些 = = ฉันต้องใช้ความพยายามมากขึ้นแน่นอน_เพราะเทอมที่แล้ว = = 通识课然后还有一些大家公认的水课_ = = พวกวิชาศึกษาทั่วไป_แล้ววิชาที่ใครก็รู้ว่าไม่ต้องตั้งใจเรียน = = 然后基本上都是在八十九到九十多分_ = = แล้วส่วนใหญ่สอบได้คะแนนประมาณ 89-90 กว่า = = 到九十差不多到九十二吧_然后分数都 = = ถึง 90 ประมาณ 92 ปะ_แล้วคะแนนมันก็ =
	= 挺高的但是专业课就七八十分_相比于 = = ค่อนข้างสูงแต่วิชาบังคับก็ 70 80 ถ้าเทียบกับ =

	= 那些水课我觉得专业课就太弱了然后_ = = วิชาที่ไม่ต้องตั้งใจเรียนฉันคิดว่าวิชาบังคับแย่มากแล้ว = = 嗯本来就是英语专业的然后英语_专业课 = = อืมนี้เป็นวิชาเอกภาษาอังกฤษแล้วภาษาอังกฤษ_วิชาบังคับ = = 不上好的话肯定是不行的_然后_嗯这学期的话= = เรียนไม่เต็มใจไม่ได้แน่นอน แล้ว_อืมสำหรับเทอมนี้ = = 就在学习上多下功夫_然后_嗯_在晚上的时候 = = จะใช้ความพยายามในการเรียนมากกว่า_แล้ว_อืม_ = = ตอนกลางคืน = = 每周的话会抽出来四天的时间去操场锻炼一下= = จะไปออกกำลังกายที่สนามกีฬาอาทิตย์ละ 4 วัน = = 可以跑跑步跳跳绳_然后_嗯_然后我还接了 = = ริ้งบ้างกระโดดเชือกบ้าง_แล้ว_อืม_ฉันยังได้รับงาน = = 几个家教然后后天的话有一个要去试课 = = ตีวเตอร์แล้วเดี๋ยวจะไปทดลองสอนในวันมะรืนนี้= = 也希望能过_在我_嗯_学习之余还能就是 = = ก็หวังว่าคือ_เวลาฉัน_อืม_ในขณะที่เรียนยังสามารถ= = นะ赚一个自己的零花钱 (0.49) = เอาหาเงินค่าขนมได้อีกด้วย (0.49)
2	B: 我觉得你非常自律 = ฉันคิดว่าเธอมีวินัยในตนเอง= = 你很有我自己的规划_我就有点得过且过吧 = เธอมีการวางแผนของตนเอง_ฉันก็ใช้ชีวิตแบบผ่าน ๆ ไป

ปีที่ 43 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2569)

จากตัวอย่างข้างต้น ในผลัดที่ 1 A กำลังกล่าวถึงการวางแผนของในภาคเรียนใหม่นี้ และครองผลัดเป็นเวลาประมาณ 1 นาที 43 วินาที ขณะนั้น B มีบทบาทเป็นผู้ฟัง ไม่ได้แสดงการเป็นผู้ฟังทั้งในตำแหน่งภายในผลัดการสนทนาและท้ายผลัดการสนทนา จากนั้นมีการหยุดแบบเงียบประมาณ 0.49 วินาที ในผลัดที่ 2 B จึงเปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้พูด และแสดงความคิดเห็นต่อการวางแผนที่ A เล่า

ในขณะที่เมื่อพิจารณาข้อมูลของผู้พูดภาษาไทย พบว่าผู้พูดภาษาไทยมักจะใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังในความถี่สูงกว่าระหว่างผู้พูดกำลังเล่าเรื่อง เช่น

ตัวอย่างที่ 19 (การสนทนาของผู้พูดภาษาไทย)

1	A: หนูเคยเจอหนักกว่านี้ที่ไทย_ขายขายของทำหน้า[หัวเราะ] = = ในใน_ห้าง (0.13)
→ 2	B: <u>เอิน ๆ</u> (0.37) (499.73)
3	A: หนูบอกว่าอ้อเพิ่งจ่าย = = ค่าหอไปไม่มีตั้งค์_เพราะ[ตอนนั้นเพิ่งเข้ามาใหม่ใหม่ =
→ 4	B: <u>อืม</u> (506.03)
5	A: = ก่อนมาเรียนที่ [ชื่อสถานที่] แล้วแล้วเค้าก็บอก_เนีย = = เตี้ย_เหมือนเขาอะรู้ว่า_เหมือนหนูจะได้เงินสักอย่าง = = เหมือน_เหมือนหลุดไปอะ
→ 6	B: <u>เออ ๆ ๆ ๆ ๆ</u> (0.11) (518.35)
7	A: <u>เค้า</u> = = บอกว่า_ก็ยืมเงินพ่อแม่มาก่อนสิ_มาจ่าย_มาจ่าย =

7	= คำทำหน้าที่_บาริเปล่า::ฉันก็ทำไม_ฉันก็ต้องเอาเงิน = = ยืมเงินพ่อแม่เพื่อมาจ่ายค่า[ทำหน้าที่_หรือแบบว่า =	
▶8	B:	บ้า:: (528.19)
9	A: = ให้ไปโกหกพ่อแม่_คือแบบหะ (0.52)	
▶10	B:	<u>จริง</u> _คือพวกเค้าบางทีก็ฮาร์ดเซลล์ไปนะเว้ย (531.68)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นการสนทนาในหัวข้อชูปชิบ ในผลัดที่ 1 3 5 7 และ 9 A มีบทบาทเป็นผู้พูด กำลังเล่าประสบการณ์ที่มีพนักงานแนะนำให้ A ไปยืมเงินจากพ่อแม่เพื่อซื้อผลิตภัณฑ์เสริมความงาม ขณะนั้น B มีบทบาทเป็นผู้ฟัง ใช้ถ้อยคำสั้น ๆ “เอิน ๆ” “อืม” “เออ ๆ ๆ ๆ” เพื่อแสดงการเป็นผู้ฟัง และใช้คำประเมินค่า “บ้า” พร้อมลากเสียงยาว เพื่อแสดงการประเมินค่าการกระทำของพนักงานว่าไม่ถูกต้อง หลังจาก A กล่าวจบผลัด มีการหยุดประมาณ 0.52 วินาที B จึงใช้คำรับรอง “จริง” เพื่อแสดงการเป็นผู้ฟังและแสดงความเห็นด้วย และเปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้พูดว่า “คือพวกเค้าบางทีก็ฮาร์ดเซลล์ไปนะเว้ย”

ผลการศึกษาด้านตำแหน่งของถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังข้างต้นสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมา กล่าวคือในกรณีของผู้พูดภาษาไทย ผลการศึกษาที่พบสอดคล้องกับงานวิจัยของนริศรา หาสนาม (2558) ซึ่งพบว่าหากพิจารณาในระดับผลัดการสนทนา ผู้พูดภาษาไทยมีแนวโน้มที่จะใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังในตำแหน่งที่ผู้พูดกำลังครองผลัดมากกว่าที่จะกล่าวหลังจากที่จบผลัดการสนทนา

ส่วนในกรณีของผู้พูดภาษาจีน ผลการศึกษาในงานวิจัยนี้พบว่าทั้งผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนและผู้พูดภาษาจีนนิยมใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังในตำแหน่งที่ปรากฏภายในผลัดการสนทนามากกว่าท้ายผลัดการสนทนา อาจแตกต่างจากงานวิจัยที่ผ่านมา

ซึ่งพบว่าผู้พูดภาษาจีนนิยมใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังในตำแหน่งท้ายหน่วยผลิต (Clancy et al., 1996; Wu, 2001; Deng, 2008; Wang, 2015) ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะงานวิจัยดังกล่าวส่วนใหญ่จำแนกตำแหน่งในระดับหน่วยผลิตเป็นหลัก ในขณะที่งานวิจัยนี้จำแนกในระดับผลิตการสนทนาด้วย

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาจากความถี่การใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังในตำแหน่งท้ายผลิตการสนทนาและตำแหน่งท้ายหน่วยผลิต พบว่าทั้งผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนและผู้พูดภาษาจีนต่างก็นิยมกล่าวถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังหลังจากที่ผู้พูดกล่าวจบประโยค สอดคล้องกับความคิดของแคลนซีและคณะ (Clancy et al., 1996) ที่เสนอว่าชาวจีนมองว่าการใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังโดยไม่ได้อรรถาธิบายการเปลี่ยนผลิตที่เหมาะสมเป็นการกระทำที่ก้ำก๋าย หยาดคาย และไม่สุภาพ ชาวจีนจึงมักหลีกเลี่ยงการทำตนเหนือผู้อื่น และพยายามไม่แทรกแซงระหว่างการผลิตการสนทนา ในขณะที่หวัง (Wang, 2015) เห็นว่าเหตุผลดังกล่าวอาจมีผลต่อการใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟัง แต่เหตุผลหลักที่ทำให้ชาวจีนเลือกใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังในตำแหน่งท้ายผลิตคือโครงสร้างประโยคของภาษาจีน เนื่องจากวิธีแสดงกาลในภาษาจีนไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปภาษา แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงลำดับคำ คำศัพท์ในประโยคจึงมีการเชื่อมโยงอย่างแน่นแฟ้น ทำให้ผู้ฟังในภาษาจีนยากที่จะหา “ช่องว่าง” เพื่อแสดงการเป็นผู้ฟังระหว่างคำศัพท์ในประโยคภาษาจีน

ทั้งนี้ ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าปัจจัยที่ทำให้ผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนและผู้พูดภาษาจีนนิยมกล่าวถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังในตำแหน่งที่ปรากฏท้ายผลิตการสนทนาและท้ายหน่วยผลิตการสนทนา อาจเกิดจากมุมมองความสุภาพตามแนวคิดขงจื๊อ กล่าวคือความสุภาพในมุมมองของชาวจีนผูกพันอยู่กับแนวคิดของขงจื๊อ คำว่าความสุภาพในภาษาจีน “礼貌” (lǐ mào) มาจากคำว่า “礼” (lǐ) ในคัมภีร์หลุนอวี่ ซึ่งเป็นหนังสือที่บันทึกและรวบรวมคำสอนสำคัญของขงจื๊อ (Gu, 1990) ขงจื๊อเห็นว่าคนในสังคมจีนควรเคารพบรรทัดฐานทางสังคมและปฏิบัติตามหลัก “礼” (lǐ) โดยใจความสำคัญและจุดมุ่งหมายสูงสุดของหลัก “礼” (lǐ) คือบรรลุความกลมเกลียวในสังคม ซึ่งอาจส่งผล

วารสารภาษาและวรรณคดีไทย

ให้ชาวจีนเห็นว่า การใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังในตำแหน่งที่ผู้พูดยังพูดไม่จบประโยค จะมีความเสี่ยงที่อาจขัดจังหวะของผู้พูดหรือทำให้ผู้พูดมองว่าผู้ฟังไม่ได้ปฏิบัติตามระเบียบความสุภาพ ซึ่งอาจนำไปสู่การทำลายความกลมเกลียวในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน ที่มองว่าเมื่อผู้ร่วมสนทนาสองคน สนทนาแบบเผชิญหน้ากัน หากไม่มีความจำเป็นที่จะต้องแสดงความคิดเห็นอย่างชัดเจน เช่น ความเห็นด้วย ความไม่เห็นด้วย การยืนยัน หรือความรู้สึก ผู้เรียนมักจะเลือกใช้อวัจน ภาษาในการแสดงการเป็นผู้ฟัง เพื่อหลีกเลี่ยงการส่งเสียงกล่าวแทรกผู้พูดที่กำลังพูดอยู่

3. ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบกับตำแหน่งของถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟัง

เมื่อวิเคราะห์รูปแบบและตำแหน่งของถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังแล้ว ผู้วิจัยนำ ผลการศึกษารูปแบบและตำแหน่งของถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังมาวิเคราะห์ร่วมกัน เพื่อ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบกับตำแหน่งของถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟัง ดังตาราง ต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบกับตำแหน่งของ
ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟัง

	ผู้เรียนภาษาไทย ชาวจีน		ผู้พูดภาษาไทย		ผู้พูดภาษาจีน	
	ภายใน ผลัด	ท้ายผลัด	ภายใน ผลัด	ท้ายผลัด	ภายใน ผลัด	ท้ายผลัด
	ความถี่ (ร้อยละ)	ความถี่ (ร้อยละ)	ความถี่ (ร้อยละ)	ความถี่ (ร้อยละ)	ความถี่ (ร้อยละ)	ความถี่ (ร้อยละ)
ถ้อยคำ สั้น ๆ	137 (59.05%)	53 (34.87%)	287 (66.13%)	58 (40.56%)	80 (66.12%)	36 (50.70%)

ปีที่ 43 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2569)

	ผู้เรียนภาษาไทย ชาวจีน		ผู้พูดภาษาไทย		ผู้พูดภาษาจีน	
คำรับรอง	45 (19.40%)	75 (49.34%)	44 (10.14%)	43 (30.07%)	14 (11.57%)	25 (35.21%)
กล่าวต่อ	22 (9.48%)	2 (1.31%)	27 (6.22%)	2 (1.40%)	6 (4.96%)	1 (1.40%)
กล่าวซ้ำ	16 (6.89%)	7 (4.61%)	14 (3.22%)	10 (6.99%)	2 (1.65%)	3 (4.22%)
คำอุทาน	4 (1.72%)	7 (4.61%)	34 (7.83%)	18 (12.59%)	6 (4.96%)	8 (11.27%)

จากตารางข้างต้น แสดงให้เห็นว่ารูปแบบถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังและสัดส่วนการปรากฏของแต่ละรูปแบบในตำแหน่งภายในผลัดสนทนากับตำแหน่งท้ายผลัดสนทนาสามารถสรุปผลการศึกษาเป็นประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. สำหรับตำแหน่งที่ปรากฏภายในผลัดการสนทนา รูปแบบของถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังที่ทั้ง 3 กลุ่มเลือกใช้ในความถี่สูงสุดคือถ้อยคำสั้น ๆ ส่วนรูปแบบที่ใช้ในความถี่สูงสุดอันดับ 2 คือคำรับรอง ทั้งนี้ เนื่องจากถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟัง 2 รูปแบบดังกล่าวมีลักษณะเป็นคำศัพท์สั้น ๆ ที่สามารถปรากฏใช้ซ้ำหลายครั้ง โดยไม่ได้รับกวนการครองผลัดของผู้พูดที่กำลังพูดอยู่ อีกทั้งยังสามารถทำได้หลากหลายหน้าที่ เช่น การใช้คำว่า “อืม” แสดงการรับรู้ การใช้คำว่า “จริง” แสดงความเห็นด้วย และการใช้คำว่า “โอเค” แสดงความเข้าใจ เป็นต้น จึงมักพบใช้ในตำแหน่งภายในผลัดการสนทนาเพื่อแสดงการเป็นผู้ฟัง

2. สำหรับตำแหน่งที่ปรากฏท้ายผลัดการสนทนา รูปแบบของถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังที่ผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนเลือกใช้ในความถี่สูงสุดคือคำรับรอง แตกต่างจากผู้พูดภาษาไทยและผู้พูดภาษาจีนซึ่งนิยมเลือกใช้ถ้อยคำสั้น ๆ ในความถี่สูงสุด ทั้งนี้ หากพิจารณาภาพรวมของความถี่การใช้คำรับรอง ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าสาเหตุที่ผู้เรียนนิยมใช้คำรับรองในตำแหน่งที่ปรากฏท้ายผลัดการสนทนา อาจเป็นเพราะผู้เรียนแปลคำว่า

“dui” มาจากภาษาจีน เนื่องจากคำว่า “dui” เป็นหนึ่งในคำศัพท์ที่ชาวจีนใช้มากที่สุด ในตำแหน่งที่ปรากฏต้นผลัดการสนทนา (Tseng, 2001) หรืออาจใช้คำรับรองเป็นกลวิธีการสื่อสารที่ช่วยให้การสนทนาดำเนินไปอย่างราบรื่น

3. นอกจากถ้อยคำสั้น ๆ และคำรับรอง รูปแบบที่ผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนเลือกใช้ในความถี่ค่อนข้างสูงคือถ้อยคำที่กล่าวต่อถ้อยคำของผู้พูด ซึ่งมักปรากฏภายในผลัดการสนทนา ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าการใช้ภาษาดังกล่าวน่าจะเป็นผลมาจากความสามารถในการใช้ภาษาไทยของผู้เรียน กล่าวคือเมื่อผู้พูดมีแนวโน้มเกิดความลังเลระหว่างการพูดโดยลากเสียงยาว ผู้ฟังอาจตีความว่าผู้พูดติดปัญหาในการนึกคำศัพท์ไม่ออก จึงมักจะกล่าวต่อถ้อยคำของผู้พูดเพื่อแสดงการเป็นผู้ฟัง และยังเป็นการกระทำที่แสดงถึงการให้ความร่วมมือในการสนทนาด้วย

4. รูปแบบของถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังที่ผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนเลือกใช้ในความถี่สูงอีกรูปแบบหนึ่งคือถ้อยคำกล่าวซ้ำถ้อยคำของผู้พูด ซึ่งปรากฏใช้ในความถี่ใกล้เคียงกับถ้อยคำที่กล่าวต่อถ้อยคำของผู้พูด ทั้งนี้ ถ้อยคำที่กล่าวซ้ำถ้อยคำของผู้พูดพบทั้งในตำแหน่งที่ปรากฏท้ายผลัดการสนทนา ซึ่งมักจะทำหน้าที่แสดงความเห็นด้วย และตำแหน่งที่ปรากฏภายในผลัดการสนทนา ซึ่งมักจะทำหน้าที่แสดงภาวะกำลังคิดหรือแสดงการรับรู้

สรุป

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและตำแหน่งของถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาระหว่างกลาง รวมถึงวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบกับตำแหน่งของถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟัง ผลการศึกษาพบว่าเมื่อพิจารณาความถี่ของการใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังโดยภาพรวม ผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนและผู้พูดภาษาจีนใช้ในความถี่ใกล้เคียงกัน โดยมีจำนวนเฉลี่ย

ประมาณ 32 ครั้งต่อบทสนทนา ในขณะที่ผู้พูดภาษาไทยใช้มากกว่าประมาณ 3 เท่า คือมีจำนวนเฉลี่ยประมาณ 96 ครั้งต่อบทสนทนา

ผลการศึกษาด้านรูปแบบ พบว่าผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนใช้รูปแบบถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังที่มีความหลากหลายน้อยกว่าผู้พูดภาษาไทย คือไม่พบถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังในรูปแบบคำถามสั้น ๆ และคำสรรพนาม ส่วนรูปแบบที่พบเฉพาะในข้อมูลของผู้เรียนคือคำบอกสถานะภาพ เช่น “ค่ะ” ทั้งนี้ จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำบอกสถานะภาพในภาษาไทย พบว่าคำบอกสถานะภาพ “ค่ะ/ครับ” มักพบในการสนทนาที่คู่สนทนามีสถานะภาพต่างกัน (นิศรา หาสนาม และณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2565) หรือคู่สนทนาที่ไม่สนิทสนมกัน (นิศรา ไพเจริญ, 2559) การที่ผู้เรียนใช้คำบอกสถานะภาพเป็นถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังเมื่อสนทนากับเพื่อนจึงอาจทำให้เจ้าของภาษารู้สึกว่าการใช้ภาษาของผู้เรียนไม่ค่อยเป็นธรรมชาติ นอกจากนี้ยังพบว่าผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนอาจมีปัญหาในการใช้คำอุทาน ซึ่งผู้วิจัยสันนิษฐานว่าอาจเกิดจากการถ่ายโอนจากภาษาแม่และความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับวิธีการใช้คำอุทานในภาษาไทย

ผลการศึกษาด้านตำแหน่ง พบว่าทั้งผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน ผู้พูดภาษาไทย และผู้พูดภาษาจีน นิยมใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังในตำแหน่งที่ปรากฏภายในผลัดการสนทนามากที่สุดเช่นเดียวกัน แต่มีความแตกต่างกันในด้านความถี่อย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังในตำแหน่งท้ายผลัดการสนทนา พบร้อยละ 39.58 โดยมีความใกล้เคียงกับความถี่การใช้ของผู้พูดภาษาจีน ซึ่งพบร้อยละ 36.98 ในขณะที่ผู้พูดภาษาไทยใช้ในความถี่ต่ำกว่า คือพบเพียงร้อยละ 24.78 ในทางกลับกัน ผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน (ร้อยละ 23.18) และผู้พูดภาษาจีน (ร้อยละ 19.79) ใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังภายในหน่วยผลัดในความถี่ต่ำกว่าผู้พูดภาษาไทยอย่างชัดเจน (ร้อยละ 36.74) ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมา ซึ่งพบว่าผู้พูดภาษาจีนมักจะกล่าวถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังในตำแหน่งท้ายผลัด (Clancy et al., 1996; Wu, 2001; Deng, 2008; Wang, 2015) ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าอาจเป็นผลมาจากมุมมองสภาพของชาวจีนที่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของขงจื๊อ ส่งผล

ให้ผู้เรียนภาษาที่สองหลีกเลี่ยงการส่งเสียงกล่าวแทรกผู้พูดที่กำลังพูดอยู่ โดยอาจเลือกใช้อวัจนภาษาในการแสดงเป็นผู้ฟังแทนการกล่าวถ้อยคำ

เมื่อนำผลการศึกษารูปแบบและตำแหน่งของถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังมาวิเคราะห์ร่วมกัน พบว่าในตำแหน่งที่ปรากฏภายในผลัดการสนทนา ผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน ผู้พูดภาษาไทย และผู้พูดภาษาจีน นิยมใช้ถ้อยคำสั้น ๆ มากที่สุด รองลงมาคือคำรับรอง เนื่องจากถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังดังกล่าวมีลักษณะเป็นคำศัพท์สั้น ๆ ที่ไม่ขัดจังหวะการพูดของคู่สนทนา ส่วนรูปแบบที่พบมากเป็นอันดับที่ 3 ของผู้เรียนคือถ้อยคำกล่าวต่อถ้อยคำของผู้พูด ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าสาเหตุที่ทำให้ผู้เรียนนิยมใช้ถ้อยคำกล่าวต่อถ้อยคำของผู้พูดในตำแหน่งภายในผลัดการสนทนา เป็นผลมาจากความสามารถในการใช้ภาษาไทยของผู้เรียน คือเมื่อผู้พูดเกิดการหยุดแบบเงียบอย่างสั้น ๆ หรือการลากเสียงยาวระหว่างการสนทนา ผู้ฟังอาจตีความว่าผู้พูดติดปัญหาในการนึกคำศัพท์ไม่ออก จึงมักจะกล่าวต่อถ้อยคำของผู้พูดเพื่อแสดงการเป็นผู้ฟังและแสดงถึงการให้ความร่วมมือในการสนทนา นอกจากนี้ ถ้อยคำที่กล่าวซ้ำถ้อยคำของผู้พูดก็เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่ผู้เรียนนิยมใช้ในความถี่สูง ซึ่งเมื่อปรากฏในตำแหน่งท้ายผลัดการสนทนา มักจะทำหน้าที่แสดงความเห็นด้วย ในขณะที่เมื่อปรากฏในตำแหน่งภายในผลัดการสนทนา มักจะทำหน้าที่แสดงภาวะกำลังคิดหรือแสดงการรับรู้ ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมักจะให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันระหว่างการสนทนา โดยใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังรูปแบบต่าง ๆ เพื่อแสดงว่าตนกำลังฟังอยู่และเข้าใจเรื่องที่ผู้พูดสื่อ

รูปแบบที่พบในตำแหน่งที่ปรากฏท้ายผลัดการสนทนา ผู้เรียนนิยมใช้คำรับรองมากที่สุด ซึ่งอาจเกิดจากการแปลตรงตัวมาจากคำว่า “对” (dui) ในภาษาจีนหรือการใช้คำรับรองเพื่อแสดงความร่วมมือในการสื่อสาร ซึ่งเป็นกลวิธีที่ผู้เรียนภาษาที่สองนิยมใช้ ในขณะที่เจ้าของภาษาทั้งสองกลุ่มนิยมใช้ถ้อยคำสั้น ๆ มากที่สุด

อภิปรายผล

1. จากผลการศึกษา แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนสามารถเลือกใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังได้หลากหลายรูปแบบใกล้เคียงกับเจ้าของภาษา อย่างไรก็ตามข้อจำกัดในการใช้ภาษาอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้ผู้เรียนใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังที่มีความหลากหลายน้อยกว่าเจ้าของภาษาไทย กล่าวคือในขณะที่เจ้าของภาษานิยมใช้คำอุทานและคำประเมินค่าในความถี่ร้อยละ 9.01 และ 2.77 ตามลำดับ ผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนใช้คำอุทานและคำประเมินค่าในความถี่เพียงร้อยละ 2.86 และ 0.26 ตามลำดับ ทั้งนี้ ลักษณะการใช้ภาษาดังกล่าวไม่น่าจะเป็นผลมาจากการถ่ายโอนจากภาษาแม่ เนื่องจากเจ้าของภาษาจีนใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังในรูปแบบดังกล่าวในความถี่ใกล้เคียงกับเจ้าของภาษาไทย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสันนิษฐานว่าสาเหตุที่ผู้เรียนไม่นิยมใช้คำอุทานและคำประเมินค่าอาจเป็นผลที่มาจากข้อจำกัดในการใช้ภาษา เนื่องจากการที่เลือกใช้คำประเมินค่าให้เหมาะสมกับบริบทการสนทนา ต้องมีความเข้าใจต่อถ้อยคำของผู้พูดและภาษาเป้าหมาย ส่วนคำอุทานในภาษาไทยก็มีความหลากหลาย คำอุทานบางคำมีการออกเสียงที่คล้ายคลึงกับคำอุทานในภาษาจีน แต่มีบริบทการใช้ที่แตกต่างกัน จึงอาจทำให้ผู้เรียนเกิดความสับสนและเลือกใช้คำอุทานที่ไม่เหมาะสมกับบริบทการสนทนา หรือหลีกเลี่ยงการใช้คำอุทานระหว่างการสนทนา ด้วยเหตุนี้จึงอาจกล่าวได้ว่าระดับความสามารถทางภาษาของผู้เรียนเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการเลือกใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน

2. ผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนมีพฤติกรรมการใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังบางประการแตกต่างจากผู้พูดภาษาไทย เช่น การใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังในความถี่ต่ำกว่าและการที่ผู้เรียนมักกล่าวถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังในตำแหน่งท้ายผลัดการสนทนา มากกว่า ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าพฤติกรรมการใช้ภาษาที่แตกต่างกันดังกล่าวอาจเกิดจากอิทธิพลของภาษาและวัฒนธรรมแม่ กล่าวคือแนวคิดในสังคมวัฒนธรรมจีนให้ความสำคัญกับการพูดอย่างระมัดระวังและรูปแบบการสื่อสารที่เน้นการรับฟัง โดย “听话” (listening-centeredness) ซึ่งหมายถึง การรับฟังเป็นศูนย์กลาง เป็นหนึ่งในแนวปฏิบัติ

5 ประการที่คนในสังคมจีนจำเป็นต้องปฏิบัติตาม ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารในครอบครัว การสื่อสารในปริบทธุรกิจ หรือการสื่อสารในสถานศึกษา (Gao, 1998) นอกจากนี้แล้ว ความสุภาพในมุมมองของชาวจีนยังผูกพันอยู่กับแนวคิดของขงจื้อ ซึ่งอาจส่งผลให้ชาวจีน เห็นว่าการใช้ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังในตำแหน่งที่ผู้พูดยังพูดไม่จบประโยคมีความเสี่ยง ที่อาจขัดจังหวะของผู้พูด หรือทำให้ผู้พูดมองว่าผู้ฟังไม่ได้ปฏิบัติตนตามระเบียบความ สุภาพ

3. ผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์กับการเรียนการสอนภาษาไทย โดยชี้ให้เห็นความแตกต่างด้านรูปแบบและตำแหน่งของถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟัง รวมถึง แนวคิดทางสังคมวัฒนธรรมที่อยู่เบื้องหลัง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมในการปฏิสัมพันธ์และลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- นริศรา หาสนาม. (2558). ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังของผู้ร่วมสนทนาที่มีสถานภาพเท่ากันในบทสนทนาภาษาไทย (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- นริศรา หาสนาม และณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2565). ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังในภาษาไทยกับปัจจัยสถานภาพ: กรณีศึกษาการสนทนาระหว่างครูกับนักเรียนจากฐานข้อมูล Mister O Corpus. *มนุษยศาสตร์วิชาการ*, 29(1), 189-217.
- นริศรา ไพเจริญ. (2559). การวิเคราะห์บทสนทนาในแบบเรียนภาษาไทยสำหรับผู้เรียนต่างชาติ (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- นworรณ พันธุมธธา. (2554). *ไวยากรณ์ไทย*. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รดารัตน์ ศรีพันธุ์รสกุล. (2560). การใช้อนุภาคลงท้ายแสดงสถานภาพและแสดงมาลาของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน: การศึกษาตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์อันตรภาษา (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน

ภาษาต่างประเทศ

- Allwood, J., Nivre, J., & Ahlsén, E. (1992). On the semantics and pragmatics of linguistic feedback. *Journal of Semantics*, 9(1), 1-26.
- Bavelas, J. B., Coates, L., & Johnson, T. (2000). Listeners as co-narrators. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79(6), 941-952.

- Bavelas, J. B., Coates, L. & Johnson, T. (2002). Listener responses as a collaborative process: The role of gaze. *Journal of Communication*, 52(3), 566-580.
- Clancy, P. M., Thompson, S. A., Suzuki, R., & Tao, H. (1996). The conversational use of reactive tokens in English, Japanese, and Mandarin. *Journal of Pragmatics*, 26, 355-387.
- Deng, X. (2008). The use of listener responses in Mandarin Chinese and Australian English conversations. *Pragmatics: Quarterly Publication of the International Pragmatics Association*, 18(2), 303-328.
- Deng, X. (2009). *Listener response*. In *The Pragmatics of Interaction* (pp. 104-124). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Dittmann, A. T., & Llewellyn, L. G. (1967). The phonemic clause as a unit of speech decoding. *Journal of Personality and Social Psychology*, 6(3), 341-348.
- Dittmann, A. T., & Llewellyn, L. G. (1968). Relationship between vocalizations and head nods as listener responses. *Journal of Personality and Social Psychology*, 9(1), 79-84.
- Duncan, S. (1972). Some signals and rules for taking speaking turns in conversations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 23(2), 283-292.
- Duncan, S. (1973). Toward a grammar for dyadic conversation. *Semiotica*, 9(1), 29-46.
- Duncan, S., & Fiske, D. W. (1977). *Face-to-face interaction: Research, methods, and theory*. New Jersey: Lawrence Erlbaum.

- Duncan, S., & Fiske, D. W. (1985). *Interaction structure and strategy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Fries, C. G. (1952). *The structure of English: An introduction to the construction of English sentences*. London: Longmans.
- Gao, G. (1998). “Don’t Take My Word for It”: Understanding Chinese Speaking Practices. *International Journal of Intercultural Relations*, 22(2), 163-186.
- Gao, W., & Wang, M. (2024). Listenership always matters: Active listening ability in L2 business English paired speaking tasks. *International Review of Applied Linguistics in Language Teaching*, 63(4), 2777-2806.
- Gardner, R. (2001). *When listeners talk: Response tokens and listener stance*. John Benjamins Publishing Company.
- Goodwin, C. (1986). Between and within: Alternative sequential treatments of continuers and assessments. *Human Studies*, 9(2/3), 205-217.
- Gu, Y. (1990). Politeness Phenomena in Modern Chinese. *Journal of Pragmatics*, 14(2), 237-257.
- Gumperz, J. J. (1982). *Discourse strategies*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Günthner, S. (1993). German-Chinese interactions: Differences in contextualization conventions and resulting miscommunication. *Pragmatics: Quarterly Publication of the International Pragmatics Association*, 3(3), 283-304.
- Huang, Q. G. (2008). 英语学习者交际中 Back-channeling 策略使用的对比研究. *安徽理工大学学报(社会科学版)*, (03), 49-57.

- Institute of Linguistics, Chinese Academy of Social Sciences (Ed.). (2016). *Modern Chinese Dictionary (7th ed.) 现代汉语词典(第7版)*. Beijing: The Commercial Press.
- Kasper, G. (1992). Pragmatic transfer. *University of Hawai'i Working Papers in ESL*, 11(1), 1-34.
- Kasper, G., & Blum-Kulka, S. (1993). *Interlanguage pragmatics*. New York: Oxford University Press.
- Kraft, B., & Geluykens, R. (2007). Defining cross-cultural and interlanguage pragmatics. In *Cross-cultural pragmatics and interlanguage English* (pp. 3-20). Munich: Lincom Europa.
- Leavitt, H. J., & Mueller, R. A. H. (1951). Some effects of feedback on communication. *Human Relations*, 4(4), 401-410.
- Ross, S. (2018). Listener response as a facet of interactional competence. *Language Testing*, 35(3), 357-375.
- Sacks, H., Schegloff, E. A., & Jefferson, G. (1974). A simplest systematics for the organization of turn-taking for conversation. *Language*, 50(4), 696-735.
- Schegloff, E. A. (1982). *Discourse as an interactional achievement: Some uses of 'uh huh' and other things that come between sentences*. In *Analyzing Discourse: Text and Talk* (pp.71-93). Washington D.C.: Georgetown University Press.
- Selinker, L. (1972). Interlanguage. *International Review of Applied Linguistics in Language Teaching*, 10(1-4), 209-241.

- Tao, H., & Thompson, S. A. (1991). English backchannels in Mandarin conversations: A case study of superstratum pragmatic 'interference'. *Journal of Pragmatics*, 16(3), 209-233.
- Tseng, S. (2001, February 1-3). *Highlighting utterances in Chinese spoken discourse* [Paper presentation]. Language, Information and Computation: Proceedings of The 15th Pacific Asia Conference, University of Hong Kong, Hong Kong.
- Wan, J. Y. N. (2018). Functions of frequently used back channels in a corpus of intercultural conversations between Hong Kong Chinese (HKC) and native English speakers (NES). *Journal of Intercultural Communication*, 18(1), 1-14.
- Wang, X. Q. (2015). *汉语自然会话中的支持性反馈研究*, *Doctoral dissertation*, Minzu University of China
- Wannaruk, A. (1997). *Back-channel behavior in Thai and American casual telephone conversations* (Doctoral dissertation), University of Illinois at Urbana Champaign, Illinois.
- Ward, N., & Tsukahara, W. (2000). Prosodic features which cue back-channel responses in English and Japanese. *Journal of Pragmatics*, 32(8), 1177-1207.
- White, S. (1989). Backchannels across cultures: A study of Americans and Japanese. *Language in Society*, 18(1), 59-76.
- Wu, P. (2001). 汉语会话中的反馈信号. *当代语言学*(02), 119-126, 157.
- Yngve, V. H. (1970, April 16-18). *On getting a word in edgewise* [Paper presentation]. Papers from the Sixth Regional Meeting of the Chicago Linguistic Society, Chicago.

Zimmerman, D., & West, C. (1975). Sex roles, interruptions and silences in conversation. In *Language and Sex* (pp. 105-129). Massachusetts: Newbury House.